

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА – СУБ'ЄКТА
МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ**

(на матеріалах ТОВ "БІО-АГРО", м. Пологи, Запорізька область)

Студентки 2 курсу, 8 групи,
факультету міжнародної торгівлі
та права
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»
спеціалізації «Міжнародний
бізнес»

Дорошенко Катерини
Віталіївни

підпис

Науковий керівник
доктор економічних наук,
доцент

Бохан Аліна
Василівна

підпис

Гарант освітньої
програми
кандидат економічних наук,
професор кафедри світової
економіки

Калюжна
Наталія Геннадіївна

підпис

Київ 2021

Анотація

Дорошенко К.В. «Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу» (на матеріалах ТОВ "БІО-АГРО", м. Пологи, Запорізька область). Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини», спеціалізацією «Міжнародний бізнес». Київський національний торговельно-економічний університет, 2021.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена дослідженню процесу формування екологічної політики підприємств-суб'єктів міжнародного бізнесу. У роботі здійснено дослідження теоретично-методологічних підходів до формування екологічної політики суб'єкту-міжнародного бізнесу та представлено результати аналізу фінансового стану ТОВ "БІО-АГРО".

У другому розділі роботи представлено результати оцінки сприятливості середовища міжнародного бізнесу ТОВ "БІО-АГРО" та обґрунтовано вибір країн-контрагентів у контексті вдосконалення екологічної політики.

У третьому розділі представлено комплекс заходів щодо вдосконалення екологічної політики ТОВ "БІО-АГРО" та представлено прогностичну оцінку запропонованих заходів.

Ключові слова: екологічна політика, сталий розвиток, міжнародний бізнес

Annotation

Doroshenko K. "Environmental policy of the enterprise-subject of international business" (on the materials of LLC "BIO-AGRO", Polohy, Zaporizhzhya region). Final qualification paper for a master's degree in "International Economic Relations", specialization "International Business". Kyiv National University of Trade and Economics, 2021.

The final qualification paper is devoted to the study of the process of formation of environmental policy of enterprises-subjects of international business. The study of theoretical and methodological approaches to the formation of environmental policy of the subject of international business is made and the results of the analysis of the financial condition of LLC "BIO-AGRO" is presented.

The second section presents the results of the assessment of the favorability of business environment of LLC "BIO-AGRO" and substantiates the choice of contracting countries in the context of improving environmental policy.

The third section presents a set of measures to improve the environmental policy of LLC "BIO-AGRO" and presents a forecast assessment of the proposed measures.

Key words: environmental policy, sustainable development, international business.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ "БИО-АГРО"....	5
1.1. Теоретико-методологічні підходи до формування екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу.....	5
1.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ "БИО-АГРО"....	11
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СЕРЕДОВИЩА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТОВ "БИО-АГРО".....	18
2.1 Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу ТОВ "БИО-АГРО".....	18
2.2 Вибір країн-контрагентів у контексті вдосконалення екологічної політики.....	24
Висновки до розділу 2.....	29
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ "БИО-АГРО".....	30
3.1 Розробка комплексу заходів щодо вдосконалення екологічної політики ТОВ "БИО-АГРО" у сфері міжнародного бізнесу....	30
3.2 Прогнозна оцінка запропонованих заходів.....	37
Висновки до розділу 3.....	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап соціально-економічного розвитку, пов'язаний з трансформацією системи світогосподарських зв'язків, яка істотно пришвидшилася в умовах пандемії коронавірусу, змінює умови функціонування і характер діяльності бізнес-структур. Важливими для них сьогодні стають ті проблеми, які протягом тривалого часу залишалися поза увагою підприємницького сектору – енергозбереження, зменшення забруднення зовнішнього середовища, зміни клімату. При цьому мова йде не лише про пошук шляхів мінімізації витрат шляхом використання GreenTech: сьогодні усе більша кількість компаній робить екологізацією своєю базовою стратегією, усвідомлюючи те, що глобальні проблеми можуть бути вирішені лише шляхом акумулювання зусиль усіх учасників міжнародної спільноти. Українські підприємства активно долучаються до процесів екологізації бізнесу, тим самим розширюючи напрями розвитку суб'єктів господарської діяльності та посилюючи конкуренцію у сфері міжнародних економічних відносин.

Дослідженням процесу екологізації діяльності підприємств у сучасних умовах присвячені наукові праці таких вчених як Ю. Петруня, В. Петруня, О. Коломицева, І. Горяна, О. Васильченко, Р. Короленко, О. Волошенко, А. Бохан, А. Чечель, Д. Тарасенко, О. Летуча, Л. Проха, І. Макаренко, Д. Биченко, С. Макаренко, О. Б.Мних, Б. Гречин, І. Яснолоб, Т. Чайка, К. Черненко, Н. Рудь, Ю. Козеровська, Т. Коцко, О. Руденко, О. Кондратюк та ін. Проте, проблемам формування та реалізації екологічної політики як важливого елементу системи управління в міжнародній сфері діяльності не є достатньо дослідженими, що і обумовило вибір теми статті.

Об'єкт дослідження: процес формування та реалізації екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження: теоретичні засади та практичні аспекти формування та реалізації екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу.

Мета дослідження: розробка пропозицій щодо вдосконалення екологічної політики ТОВ «БИО-АГРО». Для досягнення даної мети у роботі було виконано наступні завдання:

- здійснити аналіз теоретико-методологічних підходів до формування екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ТОВ "БИО-АГРО";
- оцінити сприятливість середовища міжнародного бізнесу ТОВ "БИО-АГРО";
- обґрунтувати вибір країн-контрагентів у контексті вдосконалення екологічної політики ТОВ "БИО-АГРО";
- розробити комплекс заходів щодо вдосконалення екологічної політики ТОВ "БИО-АГРО";
- здійснити прогностну оцінку запропонованих заходів.

Методи дослідження: під час написання випускної кваліфікаційної роботи було використано такі загальнонаукові методи як аналіз, синтез, порівняння.

Інформація про апробацію результатів дослідження: окремі результати дослідження представлені у науковій статті: Дорошенко К.В. Концепт формування екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу// Транснаціоналізація світової економіки: зб. наук. ст. студ. / відп. ред. Г.В. Дугінець. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 58 – 64.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 8 таблиць, 10 рисунків, списку використаної літератури із 30 джерел та 2 додатки. Обсяг основної частини випускної кваліфікаційної роботи становить 46 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ «БИО-АГРО»

1.1. Теоретико-методологічні підходи до формування екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу

В умовах зміни параметрів глобального економічного середовища, загострення глобальних проблем та посилення конкуренції в усіх сферах господарського життя, важливим для ефективного функціонування підприємств на ринку стає дотримання сучасних трендів, одним з яких є впровадження у їх діяльність екологічних політик, які враховували б потенціал компанії, дозволяли нівелювати негативний вплив екологічних загроз та зовнішніх викликів на її діяльність та сприяли б досягненню глобальних екологічних цілей.

Екологічна політика підприємства є елементом системи екологічного менеджменту, що знаходиться у тісному взаємозв'язку з такими поняттями як «екологічний потенціал» та «екологічна відповідальність». У свою чергу Р.В. Короленко визначає екологічний менеджмент як систему управління діяльністю підприємства у формах та напрямках, які прямо чи опосередковано стосуються взаємовідносин підприємства з навколишнім природним середовищем. На його думку, кінцевою метою екологічного менеджменту є мінімізація негативних впливів бізнес-діяльності на навколишнє природне середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва та споживання продукції, що виробляється на підприємстві [3].

Екологізація бізнес-діяльності націлена на формування позитивних ефектів як для самого підприємства, так і для його споживачів і екосистеми у цілому, що робить цей напрям одним з найбільш ефективних для стратегічного розвитку компаній. Впровадження системи екологічного управління не є результатом впливу на підприємство зовнішніх стимулів, зазначаючи, що це – «внутрішньо мотивована діяльність, добровільна у своїй основі, що залежить від особистої зацікавленості менеджера в її кінцевих результатах та обумовлена його кваліфікацією, досвідом і майстерністю». Екологічна політика не може бути нав'язана підприємству, а її сутність не зводиться до виконання ним нормативів в екологічній сфері – мова йде про впровадження у діяльність принципів

екологізації, формування екологічної культури, перехід до нової парадигми відносин зі стейкхолдерами [3].

На думку Волошенко О.О., базовим елементом системи стратегічного управління еколого-орієнтованим розвитком підприємства, що орієнтований на безпосередню реалізацію цілей екологічної політики, є екологічна стратегія, вибір якої залежить від рівня екологічного потенціалу підприємства, який визначає його можливості забезпечувати власну екологічну ефективність та результативність. Екологічна стратегія є одним із центральних елементів екологічного менеджменту на стратегічному рівні, виступає сполучною ланкою між нормативною екологічною політикою і оперативними екологічними програмами [2].

Науковці Летуча О.О., Проха Л.М. визначають процес формування екологічної політики та стратегії підприємства як послідовність таких стадій:

- 1) оцінка і аналіз ключових стратегічних чинників в екологічній сфері;
- 2) визначення стратегічних альтернатив у області екології;
- 3) вибір стратегії і формулювання екологічної політики, що здійснюється з врахуванням зовнішніх і внутрішніх екологічних ризиків підприємства, корпоративної стратегії, цінності орієнтації і переваг менеджменту, наявності і можливостей залучення фінансових ресурсів та спроможності персоналу підприємства до майбутніх змін [4].

У науковій літературі питання екологічної політики та стратегії тісно пов'язані, оскільки якщо політика рамочно визначає вектори екологоорієнтованого розвитку підприємства, напрями посилення його екологічного потенціалу, стратегія визначає конкретні цілі, на які має бути спрямована діяльність підприємства в екологічній сфері (рис. 1.1). Вибір тієї чи іншої екологічної стратегії повинен залежати від екологічного потенціалу компанії та сприяти обраної ним екологічної політики.

Рис. 1.1. Види екологічних стратегій у політиці розвитку підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу

Джерело: [розроблено автором]

Попри те, що екологічна політика підприємства являє собою сукупність принципів та правил, яких воно має дотримуватися, вона обов'язково має визначати конкретні цілі, на досягнення яких буде направлена її впровадження. При цьому в процесі формування зазначених цілей важливим є дотримання таких принципів:

- конкретність (екологічна мета повинна бути пов'язана з певною областю екологічної діяльності підприємства, доступною і зрозумілою для керівництва і персоналу підприємства, зовнішніх зацікавлених сторін);
- досяжність (досягнення екологічних цілей повинно бути підтверджене наявністю необхідних фінансових, матеріальних і трудових ресурсів);

- вимірюваність (при встановленні екологічних цілей слід враховувати чинник можливості оцінки їх досягнення; необхідно розробити набір кількісних і якісних показників, що дозволяють оцінювати результати);
- результативність (кожна мета повинна бути пов'язана з отриманням підприємством певних ефектів);
- системність (екологічні цілі об'єднані екологічною політикою підприємства, то реалізація кожної з них залежить від реалізації інших цілей);
- строковість (цілі встановлюються на визначений період часу [2]).

Дослідження екологічних політик міжнародних компаній свідчить, що вони є неподільними між собою. Сьогодні немає універсального підходу, який дозволив би підприємству істотно підвищити його ефективність та забезпечити реалізацію його цілей в економічній сфері. Так, одні підприємства будують свою екологічну політику навколо трансформації зовнішніх негативних екологічних ефектів, обумовлених фінансово-господарською діяльністю підприємства, інші фокусуються на використанні методів і механізмів, які забезпечують екологічно сталий соціально-економічний розвиток, дозволяють розсунути часові рамки відповідальності підприємств за рахунок соціально-екологічних зобов'язань перед майбутніми поколіннями і стейкхолдерами. Ще одним проявом процесу екологізації є страхування екологічної відповідальності. Багато підприємств, які запроваджують елементи екоменеджменту в практику міжнародного бізнесу, прагнуть розробляти та реалізувати екологічну політику спільно з партнерами. Вони орієнтовані на розподіл спільних зобов'язань, а також запровадження механізм розв'язання глобальних екологічних проблем [3].

Важливо відзначити, що екологічна політика підприємства не може не бути пов'язаною з екологічним середовищем у країні функціонування підприємства (або у випадку міжнародних корпорацій – також у материнській країні). Екологічна культура керівництва значною мірою формується внаслідок державної політики у досліджуваній сфері. Наявні у розпорядженні підприємства екологічні інструменти також визначаються рівнем екологічності країни. Це обумовлює необхідність звернення уваги у рамках цього дослідження на екологічне середовище країн-учасниць міжнародних економічних відносин.

Одним з індикаторів, які сьогодні використовуються для оцінки екологічного клімату у країні, є «Індекс зеленого зростання» (Green Growth Index), який дозволяє кількісно оцінити якість екологічного середовища у країні. Значення індексу розраховується на основі оцінки рівня розвитку країни на 4-ма складовими:

- ефективне та стале використання ресурсів (енергії, води, землі та матеріалів);
- можливості для розвитку зеленої економіки (зелені інвестиції, торгівля екологічними товарами, працевлаштування у «зелених» галузях, екоінновації);
- захист «натурального» капіталу (якість оточуючого середовища, зниження викидів в атмосферу, біодиверсифікація та захист екосистем, культурні та соціальні цінності, пов'язані з екологією);
- соціальна інклюзія (доступ до базових сервісів та ресурсів, гендерний баланс, соціальна рівність та соціальний захист); рис. 1.2.

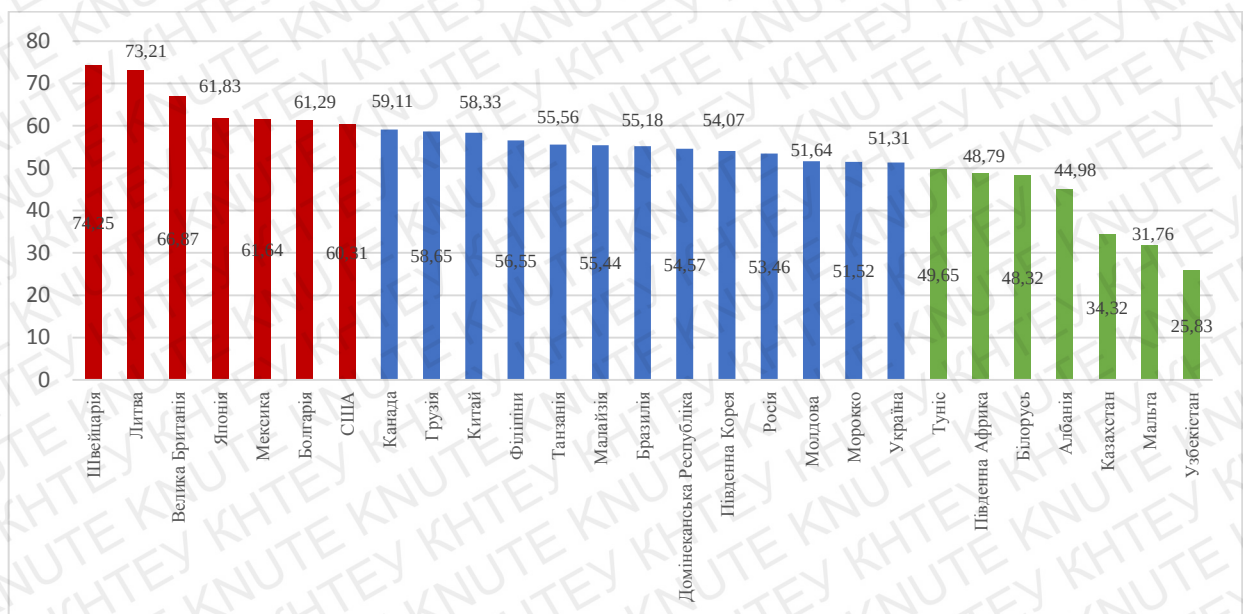

Рис. 1.2. Ранжування країн за індексом Green Growth Index у 2019 р.

Джерело: [10]

Як видно з представленого рис. 1.2, за значенням індексу виділяють три рівні розвитку екологічного середовища: високий (зі значенням індексу понад 60), помірний (за значенням індексу у межах 50 – 59,99) та низький (зі значенням індексу менше за 50). Найвищим рівнем екологічної культури сьогодні характеризуються країни Європи, значна частина яких належить до групи з високим значенням індексу. Україна знаходиться у групі з помірно розвинутим екологічним кліматом, втім необхідно відзначити, що порівняно з 2005 р. її позиції та рейтинг істотно не

змінилися, що свідчить про доцільність впровадження заходів щодо вдосконалення екологічного середовища саме на національному рівні.

Як пише у своїй роботі Бохан А.В., розвинуті країни використовують наступальну та комбінаторну дипломатію задля формування, лобіювання і захисту тих інтересів, що мають екологічний зміст представлення. Розвинуті країни прагнуть до зацікавленості контрагентів у збільшенні екологічних позицій у міжнародних угодах і контрактах, привнесення екологічних аспектів у право зовнішніх відносин, посилення представництва делегацій на міжнародних заходах у сфері екологізації міжнародного бізнесу [1]. Усе зазначене сприяє покращенню екологічного клімату і позначається на якості екологічних політик підприємств.

Для забезпечення високої ефективності екологічної політики підприємства, її прийняття має здійснюватися на вищому рівні керівництва. При цьому, на основі екологічної політики мають встановлюватися орієнтири для окремих структурних підрозділів, які далі використовуватимуться для визначення локальних цілей і стратегій, а також прийняття управлінських рішень.

Отже, екологічні політики є, з одного боку, ефективним управлінським інструментом, а з іншого – створюють низку проблем в управлінні організацією. Екологізація бізнесу стимулює постійний розвиток організації в умовах ринку, мотивує до впровадження інноваційних технологій і тим самим забезпечує переваги в конкуренції, створює основу для суспільного визнання фірми. Необхідність дотримання екологічної політики створює для проектного, корпоративного, інноваційного управління складні умови, серед них, зокрема: підвищений рівень невизначеності кінцевих результатів за витратами, якістю й ефективністю, що потребує розвитку такої специфічної функції, як управління ризиками. Відзначимо, що дотримання розглянутого тренду буде надзвичайно важливим і у контексті забезпечення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках – це є додатковим стимулом для інтеграції українських компаній у процеси екологізації бізнесу.

1.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «БІО-АГРО»

ТОВ «БІО-АГРО» – українське підприємство, засноване у 2006 р., що працює у сфері виробництва олії та тваринних жирів, а також виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння, а також здійснює торгівлю виготовленою продукцією. Обсяги діяльності є достатньо значними (у 2019 р. обсяг чистого доходу компанії склав 74,4 млн. грн.), і навіть за умови значного (на 27%) зменшення обсягів діяльності у 2020 р., обсяг отриманого підприємством чистого доходу склав 54,6 млн. грн., що перевищує показник 2016 р. За досліджуваний період відбулося також зростання рівня собівартості підприємства, що обумовило зменшення за останні 5 років обсягів валового прибутку підприємства (його обсяг у 2016 р. склав 20,58 млн. грн., а у 2020 р. – 15,53 млн. грн. Таким чином, можна констатувати, що однією проблем ТОВ «БІО-АГРО» є зростання витрати швидше ніж збільшення обсягів діяльності.

У 2017–2019 рр. підприємство істотно нарощувало обсяги інших операційних доходів, втім пандемія коронавірусу негативно вплинула на зазначену ініціативу, і у 2020 р. їх обсяг склав усього 130,16 тис. грн., що складає усього 4% від показника 2016 р. В умовах глобальної кризи ТОВ «БІО-АГРО» істотно скоротило адміністративні та збутові витрати (на 34% та 26% за рік відповідно), і їх обсяг у 2012 р. були меншим за показник 2016 р. Інші операційні витрати підприємства було зменшено у 2020 р. на 11% до 6,5 млн. грн., втім їх обсяг був істотно більшим за 2016 р. (табл. 1.1).

Операційна діяльність ТОВ «БІО-АГРО» була прибутковою впродовж усього досліджуваного періоду, хоча у 2020 р. обсяг фінансового результату від операційної діяльності склав 12% від показника 2019 р. Інші витрати підприємства порівняно з іншими статтями доходів та витрат були незначними, і впродовж усього досліджуваного періоду підприємство отримували прибутки, хоча гальмування економічних процесів в Україні та інших країнах обумовило значне скорочення чистого фінансового результату порівняно з 2019 р. Так, у 2020 р. чистий прибуток ТОВ «БІО-АГРО» склав майже 1,3 млн. дол. США, що менше за результати останніх років та вимагає відповідних дій підприємства.

Таблиця 1.1.

Фінансові результати ТОВ «БІО-АГРО» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Стаття	Обсяг					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	48685,31	57255,65	43246,95	74409,01	54658,47	8570,34	-14008,70	31162,06	-19750,53	1,18	0,76	1,72	0,73
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	28098,69	34625,04	24614,45	44807,16	39123,13	6526,35	-10010,60	20192,71	-5684,03	1,23	0,71	1,82	0,87
Валовий прибуток	20586,62	22630,61	18632,50	29601,85	15535,34	2043,99	-3998,11	10969,34	-14066,51	1,10	0,82	1,59	0,52
Інші операційні доходи	47,11	674,40	1741,28	3465,11	130,16	627,29	1066,88	1723,83	-3334,95	14,31	2,58	1,99	0,04
Адміністративні витрати	7493,79	5640,18	4354,69	4894,67	3248,79	-1853,61	-1285,50	539,99	-1645,89	0,75	0,77	1,12	0,66
Витрати на збут	4949,60	1868,45	2615,70	5450,20	4010,76	-3081,16	747,25	2834,51	-1439,45	0,38	1,40	2,08	0,74
Інші операційні витрати	2800,65	4438,01	5861,28	7327,34	6507,16	1637,36	1423,28	1466,06	-820,18	1,58	1,32	1,25	0,89
Фінансовий результат від операційної діяльності	5389,68	11358,38	7542,12	15394,74	1898,81	5968,70	-3816,26	7852,62	-13495,94	2,11	0,66	2,04	0,12
Інші витрати	1240,37	928,78	388,76	48,54	253,62	-311,60	-540,02	-340,22	205,08	0,75	0,42	0,12	5,22
Фінансовий результат до оподаткування	4149,31	10429,60	7153,36	15346,20	1645,19	6280,29	-3276,24	8192,84	-13701,02	2,51	0,69	2,15	0,11
Витрати (дохід) з податку на прибуток	871,36	2441,57	1502,21	3069,72	351,12	1570,22	-939,36	1567,51	-2718,60	2,80	0,62	2,04	0,11
Чистий фінансовий результат	3277,96	7988,03	5651,16	12276,49	1294,07	4710,08	-2336,88	6625,33	-10982,42	2,44	0,71	2,17	0,11

Джерело: складено автором на основі додатку А.

У 2020 році ТОВ «БІО-АГРО» скоротило обсяг активів, хоча протягом останніх 4-х років вартість майнових ресурсів підприємства мала тенденцію до зростання (табл. 1.2).

Впродовж останніх п'яти років зростала вартість нематеріальних активів, у 2017 та 2019 рр. мало місце також істотне збільшення вартості основних засобів. У цілому, вартість необоротних активів підприємства зменшилася за п'ять років з 7,04 млн. грн. до 5,4 млн. грн., при чому зменшення відбулося у 2020 р. за рахунок зниження вартості основних засобів підприємства. Зменшення оборотних активів підприємства було менш відчутним порівняно з показниками динаміки необоротних активів (їх вартість зменшилася з 7,66 млн. грн до 7,35 млн. грн., при чому основною причиною скорочення стало зменшення дебіторської заборгованості за продукцію з 3,36 млн. грн до 878,9 тис. грн.

Таблиця 1.2.

Обсяги активів ТОВ «БІО-АГРО» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Стаття	Обсяг на 31.12					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Нематеріальні активи	135,5	165,12	205,12	222,12	305,98	29,62	40,00	17,00	83,86	1,22	1,24	1,08	1,38
Основні засоби	6902,20	8035,01	6500,64	6641,96	5118,60	1132,81	-1534,37	141,32	-1523,37	1,16	0,81	1,02	0,77
Усього необоротних активів	7037,70	8200,13	6705,76	6864,08	5424,58	1162,43	-1494,37	158,32	-1439,51	1,17	0,82	1,02	0,79
Запаси	2490,70	2697,78	2848,12	3414,80	3556,29	207,08	150,34	566,68	141,49	1,08	1,06	1,20	1,04
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи послуги	3363,93	556,35	2230,18	1298,08	878,90	-2807,58	1673,83	-932,10	-419,19	0,17	4,01	0,58	0,68
Дебіторська заборгованість за рахунками з бюджетом	972,62	408,49	5,57	3,25	1523,60	-564,12	-402,93	-2,31	1520,35	0,42	0,01	0,58	468,47
Інша поточна дебіторська заборгованість	586,03	2201,23	3023,13	3201,10	1082,32	1615,20	821,90	177,97	-2118,78	3,76	1,37	1,06	0,34
Гроші та їх еквіваленти	245,30	304,25	145,32	222,10	178,12	58,95	-158,93	76,78	-43,98	1,24	0,48	1,53	0,80
Інші оборотні активи	5,24	115,10	212,12	111,34	132,43	109,86	97,02	-100,78	21,09	21,97	1,84	0,52	1,19
Усього оборотних активів	7663,82	6283,20	8464,44	8250,67	7351,66	-1380,61	2181,23	-213,76	-899,02	0,82	1,35	0,97	0,89
Баланс	14701,52	14483,34	15170,19	15114,76	12776,23	-218,18	686,86	-55,44	-2338,53	0,99	1,05	1,00	0,85

Джерело: складено автором на основі додатку А

Тенденція до зменшення обсягів дебіторської заборгованості стала результатом політики підприємство на зменшення обсягів надання відстрочки платежів покупцям, і необхідно підкреслити, що підприємство не відійшло від цієї мети і у 2020 р.

Запаси підприємства мали тенденцію до зростання, і навіть попри те, що підприємство у 2020 р. скоротило обсяг операцій, незначне зростання (на 4%) порівняно з 2019 р. все-таки відбулося. Необхідно відзначити, що за 2016-2020 рр. років відбулося зменшення обсягів грошових коштів на рахунках підприємства, що негативно позначилося на ліквідності балансу ТОВ «БІО-АГРО».

Нарощення майна ТОВ «БІО-АГРО» здійснюється переважно за рахунок власного капіталу, обсяг якого за виключенням 2020 р. мав тенденцію до щорічного зростання і скоротився у рік коронакризи на 14% до 10,48 млн. грн. При цьому у 2020 року підприємство збільшило обсяг зареєстрованого капіталу на 10%, що сприяло покращенню його фінансового стану (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Обсяги пасивів ТОВ «БІО-АГРО» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Стаття	Обсяг на 31.12					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Зареєстрований капітал	7575,00	7575,00	7575,00	7575,00	8333,33	0,00	0,00	0,00	758,33	1,00	1,00	1,00	1,10
Додатковий капітал	165,20	165,20	165,20	165,20	165,20	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Резервний капітал	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3142,20	3652,21	4003,21	4315,40	1782,79	510,01	351,00	312,19	-2532,61	1,16	1,10	1,08	0,41
Усього власного капіталу	11082,40	11592,41	11943,41	12255,60	10481,32	510,01	351,00	312,19	-1774,28	1,05	1,03	1,03	0,86
Поточна заборгованість за товари, роботи, послуги	2593,28	2472,01	2524,84	2432,74	1968,96	-121,27	52,82	-92,10	-463,78	0,95	1,02	0,96	0,81
Поточна заборгованість з бюджетом	140,30	133,74	136,59	131,61	106,52	-6,56	2,86	-4,98	-25,09	0,95	1,02	0,96	0,81
Поточна заборгованість зі страхування	343,35	0,00	0,00	0,00	0,00	-343,35	0,00	0,00	0,00	-	-	-	-
Поточна заборгованість з оплати праці	216,70	0,00	290,80	0,00	0,00	-216,70	290,80	-290,80	0,00	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	325,49	285,18	274,55	294,81	219,43	-40,31	-10,63	20,26	-75,38	0,88	0,96	1,07	0,74
Усього поточних зобов'язань та забезпечень	3619,12	2890,93	3226,78	2859,16	2294,91	-728,19	335,86	-367,63	-564,25	0,80	1,12	0,89	0,80
Баланс	14701,52	14483,34	15170,19	15114,76	12776,23	-218,18	686,86	-55,44	-2338,53	0,99	1,05	1,00	0,85

Джерело: складено автором на основі додатку А

Негативним є факт скорочення обсягів нерозподіленого прибутку у 2020 р. на 59% до 1,78 млн. грн., втім і у нинішніх умовах обсяг цього елементу капіталу залишається достатньо значним. Поточні зобов'язання ТОВ «БІО-АГРО» представлені в основному поточними зобов'язаннями за товари, роботи, послуги (у 2020 р. її обсяг склав 1,97 млн. грн.), при цьому порівняно з 2016 р. значущість цього джерела капіталу скоротилася. Загалом, існуюча структура капіталу вказує на стійкий фінансовий стан підприємства.

Аналіз показників ліквідності ТОВ «БІО-АГРО» свідчить, що до проблем підприємства можна віднести недостатній обсяг грошових коштів на рахунках – станом на 31.12.2020 року лише 8% поточних зобов'язань можуть бути покриті підприємством негайно. За рештою показників ліквідності проблем у підприємства немає і, окрім цього, необхідно відзначити, що за досліджуваний період відбулося збільшення чистого оборотного капіталу, що свідчить про високий рівень фінансової стабільності компанії (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

**Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «БІО-АГРО»
за 2016-2020 рр.**

Стаття	Обсяг на 31.12					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Коефіцієнт покриття	2,12	2,17	2,62	2,89	3,20	0,06	0,45	0,26	0,32	1,03	1,21	1,10	1,11
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,43	1,24	1,74	1,69	1,65	-0,19	0,50	-0,05	-0,04	0,87	1,40	0,97	0,98
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,11	0,05	0,08	0,08	0,04	-0,06	0,03	0,00	1,55	0,43	1,72	1,00
Чистий оборотний капітал, тис. грн	4044,70	3392,28	5237,65	5391,52	5056,74	-652,42	1845,37	153,87	-334,77	0,84	1,54	1,03	0,94
Коефіцієнт автономії	0,75	0,80	0,79	0,81	0,82	0,05	-0,01	0,02	0,01	1,06	0,98	1,03	1,01
Коефіцієнт фінансування	0,33	0,25	0,27	0,23	0,22	-0,08	0,02	-0,04	-0,01	0,76	1,08	0,86	0,94
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,53	0,54	0,62	0,65	0,69	0,01	0,08	0,03	0,03	1,02	1,15	1,06	1,05
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,36	0,29	0,44	0,44	0,48	-0,07	0,15	0,00	0,04	0,80	1,50	1,00	1,10

Джерело: розраховано автором на основі додатку А

Показники платоспроможності досліджуваного підприємства також знаходилися у межах нормативних значень та мали позитивну динаміку, таким чином, можна констатувати, що фінансовий стан підприємства є стабільним. Порівняно з 2019 р. у кризовому 2020 р. на підприємстві спостерігалось погіршення показників ділової активності, втім, порівняно з 2016 р., мало місце підвищення рівня оборотності активів (з 3,33 до 3,44), кредиторської (з 14,88 до 21,21) та дебіторської (з 9,95 до 13,69) заборгованості, у той час як коефіцієнт оборотності власного капіталу знизився з 4,42 до 3,44, оборотних запасів – з 11,36 до 11,22 (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Показники ділової активності ТОВ «БІО-АГРО» за 2016-2020 рр.

Стаття	Значення показника					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Коефіцієнт оборотності активів	3,33	3,92	2,92	4,91	3,92	0,59	-1,00	1,99	-0,99	1,18	0,74	1,68	0,80
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	14,88	19,25	14,84	25,68	21,21	4,37	-4,41	10,84	-4,47	1,29	0,77	1,73	0,83
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	9,95	14,16	10,27	15,25	13,69	4,21	-3,89	4,98	-1,56	1,42	0,73	1,48	0,90
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	11,36	13,35	8,88	14,31	11,22	1,99	-4,47	5,43	-3,09	1,18	0,67	1,61	0,78
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	4,42	3,05	2,09	3,70	3,44	-1,37	-0,96	1,61	-0,26	0,69	0,69	1,77	0,93
Строк погашення дебіторської заборгованості	36,16	25,43	35,07	23,61	26,30	-10,73	9,64	-11,46	2,69	0,70	1,38	0,67	1,11
Строк погашення кредиторської заборгованості	24,20	18,71	24,25	14,02	16,97	-5,49	5,54	-10,23	2,95	0,77	1,30	0,58	1,21
Коефіцієнт рентабельності активів	0,224	0,547	0,381	0,811	0,093	0,323	-0,166	0,430	-0,718	2,44	0,70	2,13	0,11
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,298	0,705	0,480	1,015	0,114	0,407	-0,225	0,535	-0,901	2,37	0,68	2,11	0,11
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,067	0,140	0,131	0,165	0,024	0,073	-0,009	0,034	-0,141	2,08	0,94	1,26	0,15

Джерело: розраховано автором на основі додатку А

З огляду на зменшення обсягів прибутку, отриманого підприємством, показники його рентабельності істотно погіршилися, втім негативним є те, що подібна тенденція спостерігалася також і у докризовий період. Таким чином, оптимізація витрат є одним з основних завдань ТОВ «БІО-АГРО».

Отже, наявний у підприємства потенціал дозволив йому адекватно відреагувати на кризу, і навіть у надзвичайно складний рік компанія отримала прибутки. Водночас криза висвітлила основні проблеми компанії, на які необхідно звернути увагу для стабілізації ситуації у майбутньому.

Висновки до розділу 1

Визначено, що екологічна політика є основоположним елементом у системі екологічного управління, який конкретизує і визначає підходи та принципи, з дотриманням яких підприємство буде діяти на ринку задля досягнення визначених ним екологічних цілей. Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу формується під впливом значної кількості чинників: це і сфера діяльності організації, і номенклатура та асортимент її продукції, і фактичний екологічний потенціал, і спроможність організації нести додаткові витрати, пов'язані з екологізацією бізнес-процесів, якість екологічного середовища та рівень екологічної культури у країні, де функціонує підприємство.

Доведено, що екологічна політика є важливим елементом діяльності більшості міжнародних корпорацій, материнські компанії яких розміщені у розвинутих країнах, екологізація економіки яких є значно вищою порівняно з Україною. Великі українські підприємства також активно впроваджують екологічні політики, беруть участь у розвитку GreenTech, формують рамочні екологічні політик та розробляють стратегії їх імплементації. В умовах, коли проблеми екологізації стають усе більш актуальними для світового співтовариства, тенденція до реалізації екологічних ініціатив буде посилюватися, що актуалізуватиме питання формування екологічних політик підприємств.

Проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «БІО-АГРО», що працює у сфері виробництва олії та тваринних жирів. Впродовж 2016-2020 рр. підприємство отримували прибутки, хоча гальмування економічних процесів в Україні та інших країнах обумовило значне скорочення чистого фінансового результату порівняно з надзвичайно 2019 р. Аналіз показників ліквідності ТОВ «БІО-АГРО» свідчить, що до проблем підприємства можна віднести недостатній обсяг грошових коштів на рахунках. Показники платоспроможності підприємства також знаходилися у межах нормативних значень та мали позитивну динаміку. Наявний у підприємства потенціал дозволив йому адекватно відреагувати на кризу. Водночас криза висвітлила основні проблеми компанії, на які необхідно звернути увагу для стабілізації ситуації у майбутньому.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СЕРЕДОВИЩА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТОВ "БІО-АГРО"

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу ТОВ "БІО-АГРО"

Ринок агропродукції, на якому сьогодні працює ТОВ «БІО-АГРО» динамічно розвивається, що обумовлює необхідність постійного моніторингу компанією сучасних тенденцій та чинників, які впливають на ефективність діяльності підприємств галузі та впливають на їх конкурентоспроможність. За останні 25 років міжнародна торгівля продовольчими та сільськогосподарськими товарами збільшилася в реальному вираженні більш ніж удвічі, але темпи її зростання були повільнішими після фінансової кризи 2008 р.

Досліджуване підприємство працює на ринку рослинних та тваринних олій, а також виробів з деревини. Аналіз даних міжнародної статистики свідчить, що навіть за останні 5 років відбулося істотне зростання обсягів світового експорту зазначених продуктів (з 66,15 млрд. дол. США до 70,92 млрд. дол. США за статтею вироби з деревини та корку, з 74,03 млрд. дол. США до 82,08 млрд. дол. США за статтею рослинні олії та з 4,58 млрд. дол. США до 6,02 млрд. дол. США за статтею тваринні масла та жири. Водночас зростання за усіма статтями, окрім рослинних жирів мало непостійний характер, що пояснюється у першу чергу природними чинниками (рис. 2.1) [14]. Загалом, ринок аграрної продукції є досить складним для роботи, оскільки підприємства постійно працюють в умовах високого рівня невизначеності, зважаючи на істотний вплив на нього непередбачуваного природньо-кліматичного чинника. Окрім цього, глобальне потепління та природні катаклізми, які протягом останніх років усе частіше відбуваються у світі, роблять галузь ще більш складною для ведення бізнесу.

Одним з важливих параметрів міжнародного середовища ТОВ «БІО-АГРО» є те, що сфера, у якій працює підприємство має виключну роль у забезпеченні продовольчої безпеки у світі, а світовий досвід показує, що сьогодні майже у всіх країнах здійснюється державне регулювання системи продовольчого забезпечення [5].

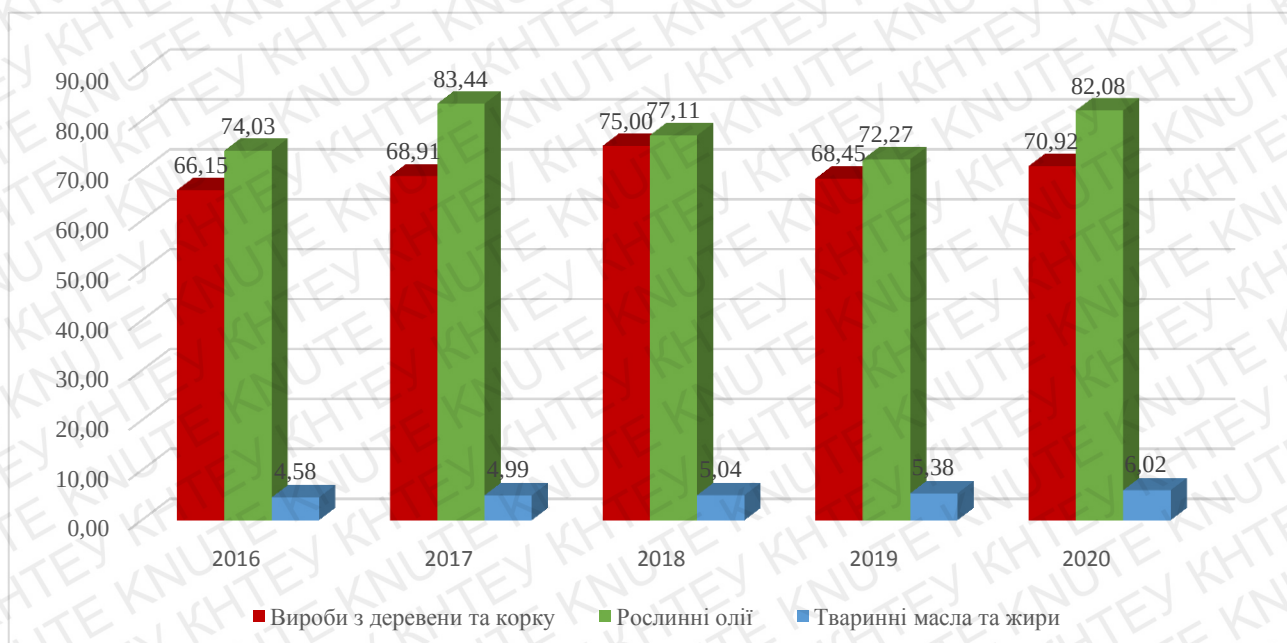

Рис. 2.1. Обсяги світового експорту рослинних і тваринних олій та жирів, виробів з деревини за 2016–2020 рр., млрд. дол. США

Джерело: [15]

Для нормального функціонування продовольчого забезпечення необхідні відповідні заходи з державного регулювання сільськогосподарського виробництва, зокрема формування політики аграрного розвитку, що одночасно є частиною продовольчої безпеки країни. Такі політики сформовані в більшості країн-членів Європейського Союзу (ЄС), США та ін. [5], що ускладнює вихід підприємств на зазначені ринки.

Країни, що розвиваються, все більше беруть участь у міжнародному аграрному бізнесі, і їхній експорт становить більше однієї третини світової торгівлі сільськогосподарськими продуктами. Україна сьогодні також не стоїть осторонь глобалізаційних процесів і за даними FAO State of Agricultural Commodity Markets 2020 [7] належить до країн, які на понад 35% залучені у глобальні ланцюги створення доданої вартості в агробізнесі (додаток Б). Це є свідченням достатньо високого рівня конкурентоздатності країни на світовому ринку, що позитивно позначається у тому числі на можливостях для українських підприємств знаходити партнерів на міжнародних ринках.

Загалом, динаміка індексу концентрації експорту у тих галузях, у яких працює ТОВ «БІО-АГРО» має непостійну динаміку, втім глобальний тренд – це збільшення кількості учасників ринку і залучення у процеси на ньому підприємств з різних країн світу навіть (рис. 2.2).

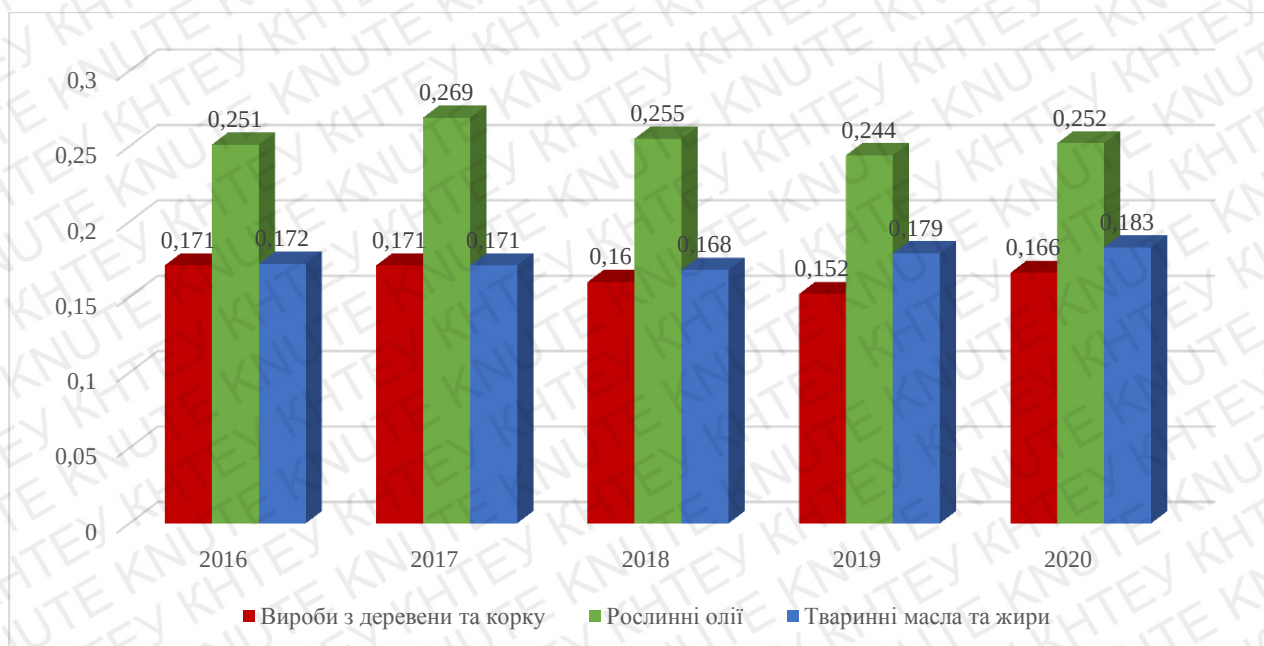

Рис. 2.2. Динаміка індексу концентрації експорту рослинних і тваринних олій та жирів, виробів з деревини у 2016 – 2020 рр.

Джерело: [16]

Це робить можливим у тому числі і активізацію позицій досліджуваної компанії на міжнародних ринках навіть поза процесами інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості. Сучасні моделі торгівлі, які використовуються аграрними підприємствами, визначаються такими чинниками як економічне зростання, урбанізація, технічний прогрес та торгова політика. Ці тенденції спричиняють зміни у способі життя, впливають на дієту, трансформують внутрішні та світові ринки та ланцюжки створення вартості. Експерти констатують, що зміни на світових ринках аграрної продукції швидкі та вражаючі, що обумовлює необхідність пошуку підприємствами нових підходів до організації діяльності [7].

Індекс структурних змін, що розраховується UNCTAD, свідчить, що в усіх галузях, у яких працює підприємство, умови діяльності істотно змінилися, відбувся перерозподіл попиту, виникли нові технології, споживачі почали керуватися іншими мотивами у процесі прийняття рішень стосовно придбання продукції. При цьому найбільші зміни мали місце на ринку виробів з деревини та корку, індекс структурних змін якого у 2020 р. склав 0,323. Ринок рослинних олій також істотно змінився, про що свідчить значення індексу рівне 0,315. Найменшою з-поміж досліджуваних ринків була трансформація ринку тваринних жирів (0,273) (рис. 2.3) [14].

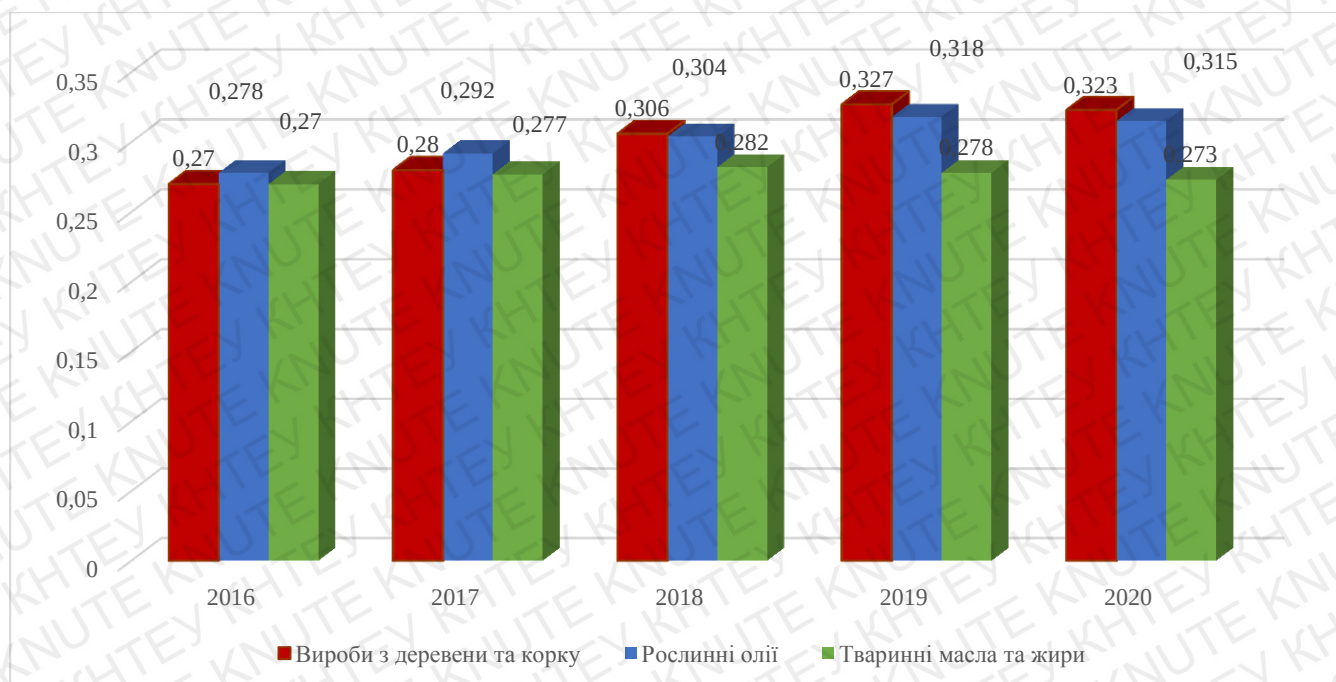

Рис. 2.3. Динаміка індексу структурної трансформації ринків рослинних і тваринних олій та жирів, виробів з деревини у 2016 – 2020 рр.

Джерело: [14]

У цілому, дані таблиці свідчать, що індекси структурної трансформації за усіма товарними групами, які ми розглядаємо, за досліджуваний період збільшилися (на 0,053 для виробів з деревини та корку, 0,037 для рослинних олій, на 0,003 для тваринних масел та жирів) що вказує на динамічний розвиток галузі.

На нинішньому етапі одним з факторів трансформації ринків аграрної продукції є технологічний, оскільки цифрові технології мають глибокий вплив на економіку та суспільство та змінюють ринки сільського господарства та продовольства. Водночас цифровий розрив між країнами та населенням залишається, що є на думку експертів істотною загрозою для рівноваги глобальних ринків.

Цифрові технології можна використовувати для усунення численних ринкових збоїв та сприяння інтеграції дрібних фермерів на ринки та у ланцюжки створення вартості. Вони також можуть сприяти міжнародній торгівлі та ефективно вдосконалювати ринкові інституційні механізми для сприяння досягненню стійких результатів. Окрім цього, цифрові програми можуть принести значні переваги з точки зору підвищення ефективності, відстеження та прозорості на ринках та у ланцюгах доданої вартості. Сучасні технології забезпечують доступ до глобальних ринків навіть для малого та середнього бізнесу, полегшують пошук

необхідної інформації, роблять доступнішими фінансові послуги, що є передумовою розвитку агробізнесу. Усе зазначене робить їх використання імперативом сьогодення та є одним з векторів розвитку досліджуваного підприємства.

Ще однією тенденцією розвитку ринків аграрної продукції є їх екологізації. Як відомо, сільське господарство справляє значний вплив на навколишнє середовище через забруднення та деградацію ґрунтів, води та повітря. Водночас за умови обґрунтованого підходу до провадження діяльності у аграрній сфері сільське господарство також може позитивно вплинути на навколишнє середовище, наприклад, шляхом уловлювання парникових газів у посівах та ґрунтах, або зменшення ризиків паводків шляхом прийняття певних методів ведення сільського господарства [11].

За даними ОЕСР впродовж останніх років з'явилися деякі обнадійливі ознаки того, що аграрний сектор здатний вирішити свої екологічні проблеми. Зокрема, фермери багатьох держав покращили використання та управління поживними речовинами, пестицидами, енергією та водою, використовуючи менше цих ресурсів на одиницю землі. Фермери досягли значних успіхів у впровадженні більш екологічно чистих методів (консервація обробітку ґрунту, поліпшення зберігання гною або випробування поживних речовин у ґрунті.) [11].

Особливо важливим питання екологізації аграрного бізнесу стає у контексті необхідності вирішення глобальної продовольчої проблеми. Збільшення населення обумовлює постійний ріст попиту на аграрну продукцію, а його задоволення можливе лише в умовах підвищення екологічної та ресурсної продуктивності сільського господарства, вдосконалення практики землеустрою, мінімізації викидів забруднення, скорочення шкоди біорізноманіттю та посилення екологічних політик.

Необхідно відзначити, що в Україні також спостерігаються певні зрушення у напрямку екологізації аграрного сектору. Попри те, що останні наявні дані стосовно використання вітчизняними аграрними компаніями пестицидів датуються на сайті ОЕСР 2018 роком, можна відзначити тенденцію до зменшення їх використання протягом останніх років.

Окрім цього, необхідно відзначити, що порівняно з 2010 роком збільшилися угіддя під органічне землеробство, хоча протягом останніх років їх обсяг трохи зменшився. Негативним, при цьому, є зростання викидів парникових газів від сільського господарства, і зазначене є, на наш погляд, однією з основних проблем підприємства (рис. 2.4).

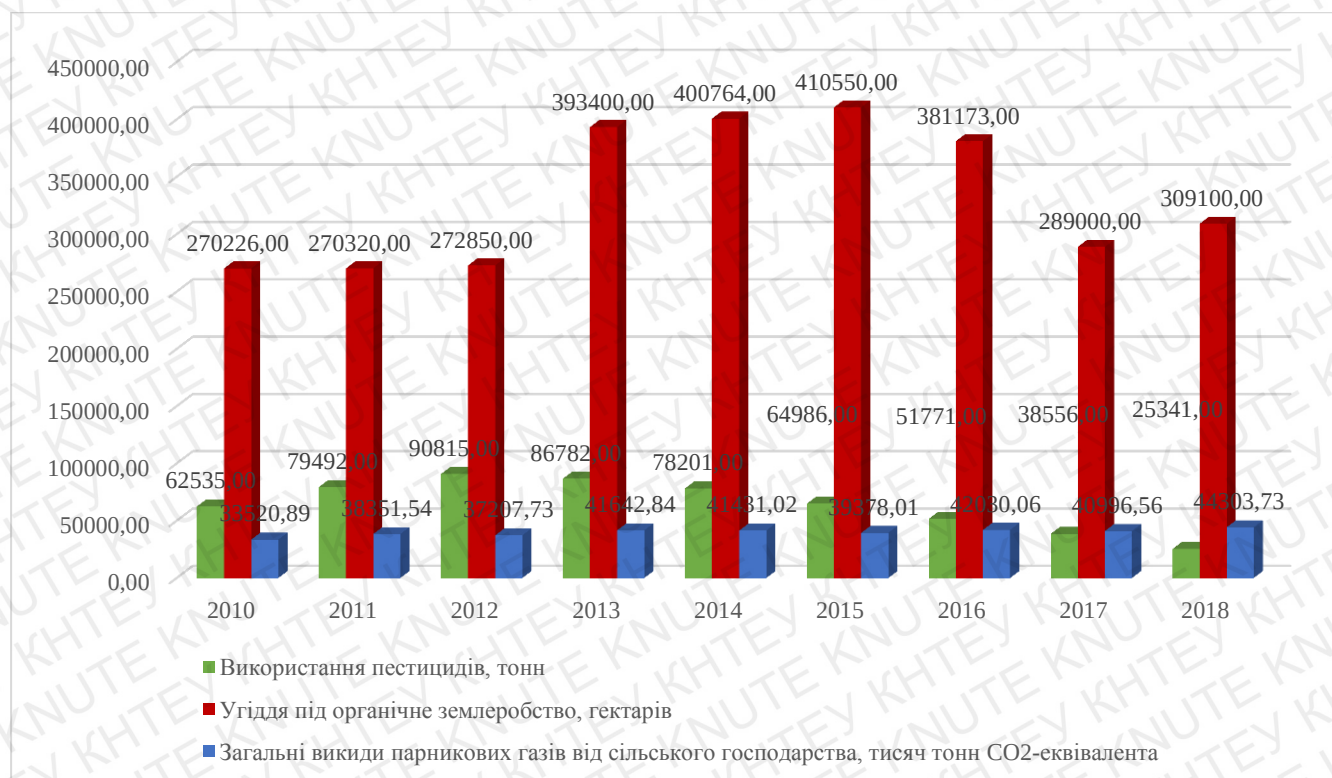

Рис. 2.4. Індикатори екологізації аграрного бізнесу України за 2010–2018 рр.

*Примітка: дані за 2019 – 2020 рр. відсутні

Джерело: [8]

Отже, до ключових тенденцій розвитку міжнародного аграрного бізнесу належать такі: збільшення попиту на продукцію, зменшення рівня концентрації та залучення країн, що розвиваються, у глобальні ланцюги створення доданої вартості, зменшення рівня концентрації експорту та значні структурні зміни на ринках, диджиталізація сільського господарства та екологізація розвитку сільськогосподарських підприємств. Для успішного розвитку підприємства на ринку необхідно, відповідно, враховувати зазначені тенденції та відповідним чином формувати свою політику.

2.2. Вибір країн-контрагентів у контексті вдосконалення екологічної політики

Сьогодні ТОВ «БІО-АГРО» активно працює над розширенням міжнародної діяльності, з огляду на що актуальним для досліджуваного підприємства є вибір зарубіжних партнерів з тих країн, де рівень екологізації бізнесу є високим. У першому розділі роботи нами було представлено рейтинг країн за рівнем впровадження екологічних стандартів, і з переліку держав, підприємства яких потенційно можуть виступати стратегічними партнерами компанії, належать Литва, Болгарія, Грузія та Молдова. Усі зазначені держави мають вищий за український рівень озеленення економіки, що вказує на те, що окрім позитивних економічних ефектів співпраця з підприємствами зазначених країн сприятиме вдосконаленню діяльності підприємства.

Оцінка середовища зазначених країн здійснювалася нами на основі наявних міжнародних рейтингів. Найбільший перелік показників, які використовуються для розрахунку індексу, містить рейтинг глобальної конкурентоспроможності. Видання 2020 р. (Special edition) [12] містить інформації про обмежене коло країн, і обрані нами потенційні партнери до переліку не входять. Тому при оцінці використовуватимемо звіт 2019 р. [13], де представлено дані про усі держави, які нас цікавлять.

Литва посідає 39 місце у рейтингу зі 141 країни, представленої у рейтингу із загальним значенням індексу 68. Водночас країна має лідируючі позиції за рівнем макроекономічної стабільності (рейтинг дорівнює 100), рівнем адаптації інформаційно-комунікаційних технологій (82) та рівнем розвитку інфраструктури (77). Найбільш проблемною зоною для країни є при цьому інноваційна спроможність, оскільки значення цього субіндексу складає 47. Також за показником розмір ринку Литва займає 76-ту позицію у рейтингу, а значення індексу складає 51 [13].

Болгарія займає 49-ту позицію у рейтингу із загальним індексом 65. Сильними сторонами країни, виходячи зі значення субіндексів, є макроекономічна стабільність (90), рівень охорони здоров'я (78), впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій (73). Як і для Литви слабкою стороною країни є інноваційна спроможність (45).

Грузія посідає у рейтингу 74-ту позицію зі значенням індексу 61. Країна не має чітко виражених стильних сторін, оскільки жодний з субіндексів не перевищує 74, натомість до проблем країни належать інноваційна спроможність (33) та розмір ринку (42). Найнижчі позиції у рейтингу посідає Молдова – 86-те місце із значенням індексу глобальної конкурентоспроможності 57. Як і у випадку Грузії жоден з показників країни не перевищує 73, а найменш привабливою країна є за рівнем інноваційності (30) та розміром ринку (36). [13].

Зазначимо, що розглянутий нами рейтинг жодним чином не характеризує ступінь прихильності країни «зеленим» принципам, водночас за умови, якщо рівень розвитку інституцій та інноваційності країни є достатньо високим, можна очікувати, що політика країни буде достатньо прогресивною. У нашому випадку вірогідність активної екологізації вища у Литві та Болгарії (рис. 2.5)

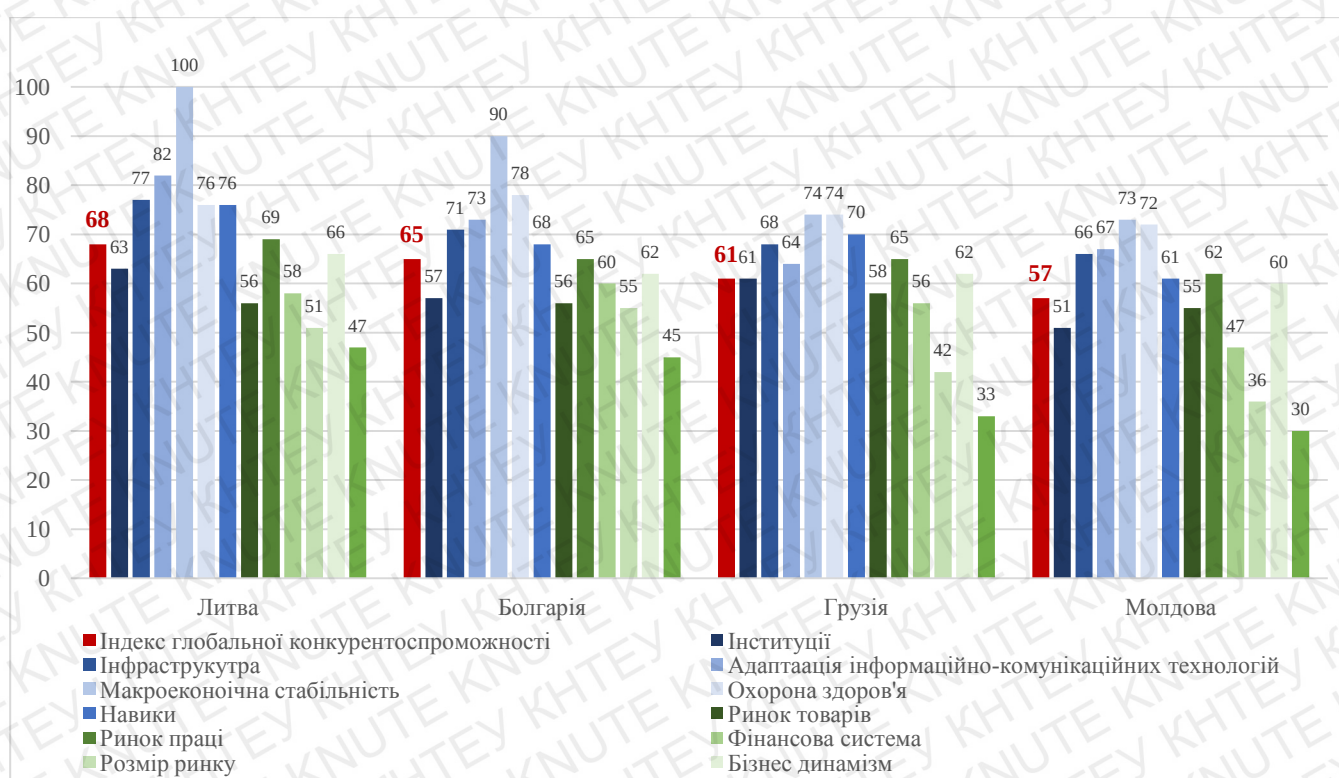

Рис. 2.5. Позиції потенційних країн-партнерів ТОВ «БІО-АГРО» у рейтингу глобальної конкурентоспроможності у 2019 р.

Джерело: [13]

Наступний рейтинг, який було використано нами для оцінки, це ранжування країн за індексом економічної свободи [6]. Найвищий рівень економічної свободи з-поміж обраних нами країн має Грузія, показник якої становить 77,2 (12 позиція у рейтингу). Багаторічні реформи щодо зменшення корупції, скорочення регулювання та спрощення податків призвели до зростання в усіх аспектах

економічної свободи. Однак досягнення рейтингу топ-10 потребуватиме ще більш інтенсивних зусиль для покращення сприйняття чесності уряду та ефективності судочинства [6].

Показник економічної свободи Литви становить 76,9 (15-та позиція у рейтингу). Економіка Литви належить до категорії «переважно вільні економіки». Для переходу до числа економічно вільних, уряду доведеться зосередити зусилля на реформуванні та зміцненні незалежності судової влади та провести комплексну та послідовну кампанію боротьби з корупцією.

Показник економічної свободи Болгарії становить 70,4 (35-те місце). Основними проблемами країни є юридична ефективність та цілісність уряду, у той час як сильними сторонами країни є фіскальне здоров'я та монетарна свобода. Найнижчі позиції у рейтингу посідає Молдова – загальне значення індексу цієї країни становить 62,5 (і вона займає 85 позицію у рейтингу). До сильних сторін країни можна віднести фіскальну систему, до слабких сторін – юридичну ефективність, цілісність уряду та свободу трудової діяльності (рис. 2.6).

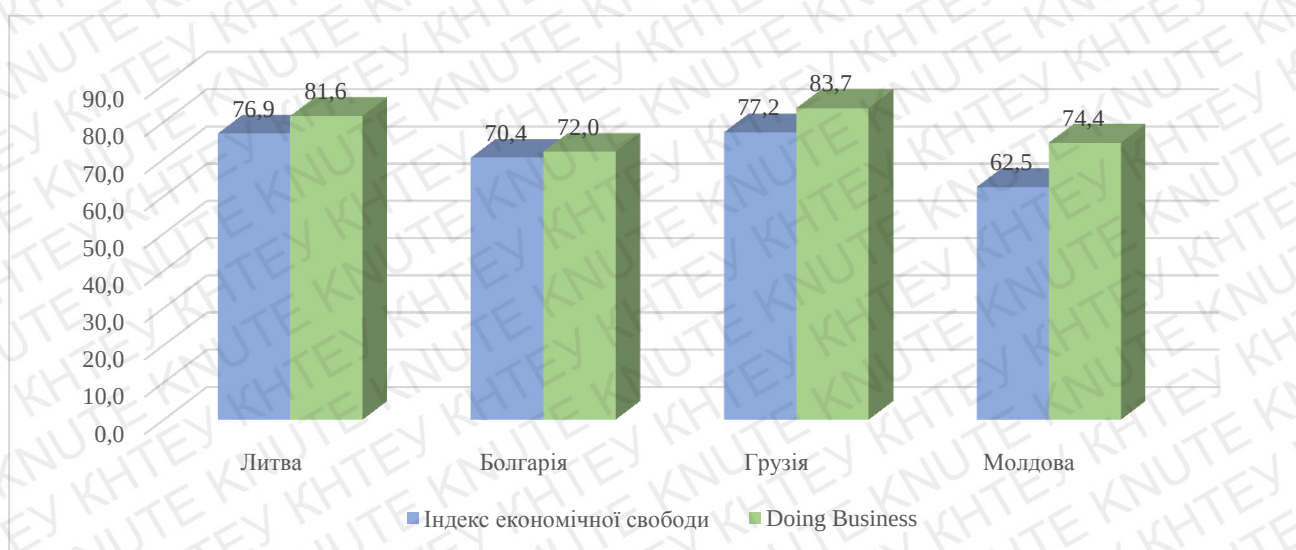

Рис. 2.6. Позиції потенційних країн-партнерів ТОВ «БІО-АГРО» у рейтингах економічної свободи 2021 та Doing Business 2020

Джерело: [6,13]

Наступним рейтингом, який було нами використано, є звіт Світового банку Doing Business [16]. Попри те, що звіт 2020 року був останнім [9], він все ж дає розуміння того, наскільки привабливим є середовище країни для міжнародної взаємодії.

Грузія посідає у рейтингу 7-му позицію, у першу чергу за рахунок достатньо простих процедур реєстрації бізнесу та власності, митних процедур та

оподаткування. Водночас до слабких сторін країни належать рівень платоспроможності та виконання контрактів.

На 11-й позиції у рейтингу Doing Business знаходиться Литва, індекс якої складає 81,6. Сильними сторонами країни є митні процедури (97,8), реєстрація бізнесу (93,3), реєстрація власності (93,0) та доступ до електроенергії (92,9). Слабкими сторонами країни є при цьому вирішення проблем платоспроможності. Молдова посідає 48-му позицію у рейтингу зі значенням індексу 74,4. Сильними сторонами країни є реєстрація бізнесу (95,7) та митні процедури (92,3) тоді як за рештою індикаторів показники цієї держави є невисокими. На 61-й позиції рейтингу Doing Business заходить Болгарія, значення індексу якої – 72. Сильною стороною країни є податкова система (97,4), достатньо високим є також індекс, який характеризує реєстрацію бізнесу. Решта показників є несприятливими для ведення бізнесу [9].

На основі даних рейтингів нами було розраховано агрегований показник стану бізнес-середовища приймаючої країни, який включає такі складові як макроекономічне середовище, ступінь економічного лібералізму, інституціональне середовище, підприємницьке середовище, фінансово-інвестиційне середовище, інфраструктурне середовище та ринок праці.

Здійснені розрахунки вказують на те, що найбільш привабливою для розвитку співпраці є Литва, інтегральний показник якої складає 72,6. Другу позицію посідає Грузія зі значенням агрегованого показника 68,5. Окрім цього, зазначені країни, як ми зазначали вище, потенційно мають найбільше передумов для екологізації бізнесу (табл. 2.1).

Вважаємо, що дотримання обраних нами пріоритетів дозволить підприємству посилити свою екологічну спрямованість, оскільки з одного боку досвід підприємств, які працюють на цих ринках, буде цікавим для вивчення та імплементації, а з іншого – саме на цих ринках покупці найбільшою мірою орієнтовані на придбання екологічної продукції, що збільшує можливості для компанії щодо пошуку нових партнерів та клієнтів на зазначених ринках.

Таблиця 2.1.

**Агрегований показник стану бізнес-середовища
Литви, Болгарії, Грузії та Молдови**

Складова бізнес-середовища	Індикатор	Литва	Болгарія	Грузія	Молдова
Макроекономічне середовище	Макроекономічна стабільність	100,0	90,0	74,4	73,4
	Розмір ринку	50,5	54,9	41,6	36,1
	Монетарна свобода	80,1	85,2	76,7	71,5
	Середній індикатор середовища	76,9	76,7	64,2	60,3
Ступінь економічного лібералізму	Внутрішня конкуренція	54,7	54,7	54,0	48,9
	Торговельна відкритість	58,0	56,7	62,9	61,1
	Фіскальна свобода	97,2	99,2	94,6	96,5
	Проходження митних кордонів	97,8	97,4	90,1	92,3
	Середній індикатор середовища	76,9	77,0	75,4	74,7
Інституціональне середовище	Ефективність урядової політики	56,1	56,8	60,8	51,8
	Прозорість	59,0	42,0	58,0	33,0
	Судова незалежність	53,4	38,0	42,5	21,4
	Право власності	78,9	66,2	66,9	60,6
	Середній індикатор середовища	61,9	50,8	57,1	41,7
Підприємницьке середовище	Комерціалізація	65,3	67,6	53,1	49,4
	Свобода бізнесу	73,1	62,9	84,9	66,2
	Реєстрація підприємства	93,3	85,4	99,6	95,7
	Реєстрація власності	93,0	69,8	92,9	82,8
	Оподаткування	88,8	72,3	89,2	85,2
	Забезпечення виконання контрактів	78,8	67,0	75,0	63,6
	Середній індикатор середовища	82,1	70,8	82,5	73,8
Фінансово-інвестиційне середовище	Фінансування малого та середнього підприємництва	46,0	51,8	46,0	43,8
	Стабільність фінансової системи	90,3	85,5	89,6	76,1
	Отримання кредитів	70,0	65,0	85,0	70,0
	Захист інвесторів (міноритарних)	70,0	74,0	84,0	68,0
	Свобода інвестицій	70,0	70,0	80,0	55,0
	Середній індикатор середовища	69,3	69,3	76,9	62,6
Інфраструктурне середовище	Наявність та якість транспортної інфраструктури	59,2	51,7	46,0	52,2
	Якість електропостачання	96,6	94,6	97,1	84,6
	Кількість інтернет – користувачів	79,7	64,8	64,0	76,1
	Культура підприємництва	59,2	50,7	47,0	44,7
	Витрати на НДДКР	28,2	26,0	10,0	10,1
	Середній індикатор середовища	64,6	57,6	52,8	53,5
Ринок праці	Захист прав робітників	91,0	80,0	82,0	83,0
	Кооперація на ринку праці	64,2	49,4	53,4	57,5
	Свобода праці (трудоих відносин)	74,4	68,5	76,7	39,2
	Середній індикатор середовища	76,5	66,0	70,7	59,9
Агрегований показник стану бізнес-середовища приймаючої країни		72,6	66,9	68,5	60,9

Джерело: розраховано автором на основі [6,9,13]

На нашу думку, вивчення досвіду обраних нами країн та орієнтація на співпрацю на розширення експорту на ці ринки сприятиме адаптації діяльності підприємств до сучасних загальносвітових трендів, що у перспективі позитивно позначиться на рівні його конкурентоспроможності.

Висновки до розділу 2

Визначено, що наразі до ключових тенденцій розвитку міжнародного аграрного бізнесу належать такі: збільшення попиту на продукцію, зменшення рівня концентрації та залучення країн, що розвиваються, у глобальні ланцюги створення доданої вартості, зменшення рівня концентрації експорту та значні структурні зміни на ринках, диджиталізація сільського господарства та екологізація розвитку сільськогосподарських підприємств. Для успішного розвитку підприємства на ринку необхідно, відповідно, враховувати зазначені тенденції та відповідним чином формувати свою політику.

Обґрунтовано, що з огляду на позиції країн у рейтингу за рівнем впровадження екологічних стандартів, до держав, підприємства яких потенційно можуть виступати стратегічними партнерами компанії, належать Литва, Болгарія, Грузія та Молдова, які мають вищий за український рівень озеленення економіки, що вказує на те, що окрім позитивних економічних ефектів співпраця з підприємствами зазначених країн сприятиме вдосконаленню діяльності підприємства.

Узагальнено дані міжнародних рейтингів для оцінки середовища зазначених країн. На основі даних рейтингів розраховано агрегований показник стану бізнес-середовища приймаючої країни, який включає такі складові як макроекономічне середовище, ступінь економічного лібералізму, інституціональне середовище, підприємницьке середовище, фінансово-інвестиційне середовище, інфраструктурне середовище та ринок праці.

Виявлено, що найбільш привабливою для розвитку співпраці є Литва. Другу позицію посідає Грузія. З огляду на те, що зазначені країни мають найбільший потенціал і у сфері екологізації, визначено, що орієнтація ТОВ «БИО-АГРО» на обмін досвідом та дослідження найкращих практик екологічного управління сприятиме підвищенню ефективності екологічної політики підприємства, що дозволить йому покращити фінансові результати та посилити конкурентні позиції.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ "БИО-АГРО"

3.1 Розробка комплексу заходів щодо вдосконалення екологічної політики ТОВ "БИО-АГРО" у сфері міжнародного бізнесу

ТОВ «БИО-АГРО» працює у сфері, яка має достатньо значний вплив на навколишнє середовище, що обумовлює важливість дотримання підприємством екологічних стандартів, а також врахування екологічних ризиків у своїй повсякденній діяльності. Окрім цього сучасний бізнес сьогодні у цілому орієнтується на екологізацію процесів, таким чином підприємству для того, щоб залишатися конкурентоздатним на міжнародному ринку, необхідно сформувати і дотримуватися екологічної політики, яка охоплюватиме не лише профільну діяльність досліджуваного підприємства, але і управлінські та організаційні аспекти.

У першу чергу вважаємо, що екологічна політика ТОВ «БИО-АГРО» - має стати документом, який буде офіційно затверджений керівництвом підприємства, а також представлений усім стейкхолдерам компанії – постачальникам та покупцям, працівникам, а також експертам у сфері екологізації діяльності, яким може бути цікавий кейс досліджуваного підприємства. Сьогодні підприємство, як ми зазначали, дотримується екологічних підходів у своїй діяльності, проте здебільшого мова йде про реалізацію окремих проектів, націлених на покращення екологічних параметрів продукції, яку воно виробляє. Єдиного екологічного вектору діяльності підприємства наразі не має, хоча без створення організаційного підґрунтя для впровадження нововведень компанія не матиме можливість реалізувати свою амбітну мету. Окрім цього, для отримання товарами підприємства сертифікату «Органік стандарт», необхідно щоб уся діяльність ТОВ «БИО-АГРО» відповідала критерію екологічності.

Передумовою формування на підприємстві екологічної політики є введення посади менеджера з екологічного управління, на якого буде покладено функцію централізації усіх ініціатив, які підприємство реалізує у зазначеному напрямку,

розроблення політики, контроль за її виконанням, оновлення відповідно до тенденцій, які будуть виявлені ним при аналізі найкращих практик українських та зарубіжних підприємств, які успішно працюють у напрямку екологізації бізнесу.

Розробляючи екологічно політику як єдиний документ досліджуваному підприємству доцільно визначити принципи, на яких має базуватися діяльність кожного співробітника підприємства і компанії у цілому. До таких, зокрема, доцільно віднести:

- прийняття управлінських рішень з врахуванням критерію екологічності;
- дотримання правил поведінки, які сприяють досягненню цілей екологоорієнтованого розвитку;
- мінімізація особистого та загальнофірмового впливу на довкілля;
- відповідальне споживання ресурсів.

Усі розглянуті нами принципи націлені на те, щоб підприємство повною мірою змінило свої підходи до організації діяльності, вибору контрагентів, роботи з партнерами. На наш погляд, компанія не може бути екологоорієнтованою, і при цьому у повсякденній діяльності бездумно використовувати енергетичні ресурси, папір, співпрацювати з підприємствами, які мають сумнівну репутацію у частині захисту довкілля тощо. Кожен працівник повинен розуміти, що від його дій у кінцевому результаті залежить результат діяльності ТОВ «БІО-АГРО», і у тому числі у сфері досягнення екологічних цілей.

Важливим, на наш погляд, аспектом розробки та реалізації екологічної політики ТОВ «БІО-АГРО» має стати формування інформаційної прозорості щодо екологічної відповідальності підприємства. Забезпечення діалогу із зацікавленими сторонами дозволить ТОВ «БІО-АГРО» бути в курсі нових питань сталого розвитку, розвивати та просувати критерії екологічності, вирішувати проблеми сталого розвитку та заохочувати відповідні дії. Зарубіжні країни, і зокрема ті, які були визначені нами у якості пріоритетних у другому розділі роботи, мають більше досвіду порівняно з українськими підприємствами, таким чином залучення зарубіжних партнерів до процесу формування екологічних документів підприємства може істотно підвищити їх ефективність.

Невід'ємною частиною екологічної політики ТОВ «БІО-АГРО» має також стати механізм роботи з запитами з цього напрямку, який, на наш погляд має велике значення для оцінки та пом'якшення екологічних ризиків, пов'язаних діяльністю компанії.

У процесі формування екологічної політики досліджуване підприємство має поставити собі за мету уникнути «грінвошінгу» – ведення в оману стекхолдерів щодо намірів досягнення установою цілей екологічного розвитку. Зазначена теза пов'язана з тим, що значна кількість компаній, і зокрема тих, які працюють у фінансовій сфері, часто використовують екологізацію виключно як маркетинговий інструмент, по факту не реалізуючи жодних заходів для досягнення реальних результатів у сфері екологічного управління. Ми вважаємо, що ТОВ «БІО-АГРО» має безперечно акцентувати увагу на своїй екологічній політиці у маркетинговій діяльності, проте не повинне робити непідкріплених фактами та конкретними діями заяв виключно з метою популяризації підприємства.

Одним з елементів процесу реалізації екологічної політики має стати впровадження системи моніторингу екологічних показників діяльності. Зокрема, на постійній основі здійснювати:

- облік енергоспоживання, впровадження прогресивних технологій енергоспоживання та освітлення;
- мінімізація шкідливого впливу на довкілля, які можуть бути спричинені відходами, що утворюються в процесі виробництва продукції;
- відповідальне споживання ресурсів, пріоритет у використанні ресурсів, які вирощені з дотриманням екологічних стандартів;
- мінімізація шкідливого впливу на довкілля при використанні транспорту при здійсненні міжнародних перевезень (за можливості), пріоритет у використанні екологічного (електричного) транспорту у поточній діяльності.

Пріоритетом ТОВ «БІО-АГРО» має стати запровадження ефективного енергоспоживання, прогресивних технологій освітлення та скорочення споживання енергоресурсів, які використовуються для освітлення, кондиціонування та обігріву приміщень, на складах, де зберігається продукція. З огляду на високу вартість відповідних проектів ТОВ «БІО-АГРО» доцільно щороку формувати план

впровадження прогресивних технологій ефективного енергоспоживання та освітлення, де будуть визначені обсяги відповідних робіт, відповідальні особи, строки виконання та інструменти контролю.

Зауважимо, що на наш погляд визначення строків та відповідальних для реалізації зазначеної ініціативи є надзвичайно важливим, оскільки у такому випадку ініціатива перетворюється з абстрактної ідеї на конкретне завдання, яке має виконати працівник відповідно до своїх посадових обов'язків.

Загалом, конкретизація цілей і конкретних завдань у сфері екологічної політики є, на нашу думку, надзвичайно важливим аспектом діяльності досліджуваного підприємства на нинішньому етапі, оскільки екологічні ініціативи сьогодні у більшості країн є абстрактними. Немає чіткого розуміння, як саме можна оцінити екологічні ризики, як підприємства можуть їм протидіяти, як налаштовані споживачі і яким буде економічний ефект від впровадження наданих рекомендацій. У таких умовах напрацювати і згодом реалізувати конкретні заходи, які сприятимуть екологізації, надзвичайно важко, тому визначення відповідальних та строків для кожної з ініціатив має виключне значення для досягнення кінцевої мети.

Ще однією проблемою, на яку необхідно звернути увагу досліджуваному підприємству є формування у процесі виробництва продукції значної кількості відходів. З огляду на це, постійного вдосконалення власне у контексті її екологізації потребує процедура поводження з аграрними відходами. На сьогодні на виробництві здійснюється сортування відходів, проте недостатньо чітко визначені шляхи утилізації для різних груп, і наявні істотні резерви для вдосконалення процесу. Оновлена процедура, на наш погляд, має визначати класифікацію відходів, порядок їх обліку, заходи безпеки при поводженні з різними категоріями відходів, вимоги до збору, сортування та шляхи утилізації для кожної категорії відходів. Зазначене з одного боку сприятиме підвищенню екологізації виробничого процесу, а з іншого може дозволити компанії отримати додаткові доходи від переробки окремих категорій сміття або їх експорту.

Окрім цього ТОВ «БИО-АГРО» має визначити пріоритетним використання ресурсів, які виготовлені з екологічної або переробленої сировини. Зазначене

означає зміну критерії відбору постачальників у контексті врахування екологічного чинника.

Відзначимо, що, з огляду на те, що основною метою ТОВ «БІО-АГРО» є отримання прибутку, екологічний критерій не може бути основним при прийнятті рішень про співпрацю з тим чи іншим контрагентом, проте він безумовно має враховуватися. На наш погляд, компанії необхідно визначити для себе, за яких умов співпраця з підприємством є неможливою (до цього переліку можуть бути включені різні індикатори, у тому числі екологічні), а за рештою випадків приймати рішення виходячи з балансу економічних інтересів та чинників екологічної політики. При цьому доцільно, на наш погляд, встановити мету, що до 2025 року 50% постачальників підприємства будуть сертифіковані як виробники органічної продукції, до 2030 року – 100%. Це зробить перехід підприємства до нової парадигми менш болючим, і водночас визначить чіткий термін реалізації нововведення.

Окремим елементом екологічної політики ТОВ «БІО-АГРО» має стати використання екологічного транспорту. Наразі підприємством щорічно формується план зменшення вуглецевих викидів при використанні транспорту у процесі поточної та міжнародної діяльності. Водночас міжнародні перевезення здійснюються з використанням звичайних транспортних засобів, оскільки використання їх еkleктичних аналогів істотно підвищить вартість продукції.

Загалом, вважаємо, що екологічні фактори мають бути обов'язковими елементами системи управління підприємств, які працюють в аграрній сфері. З огляду на це у процесі ухвалення управлінських рішень у сфері міжнародної діяльності ТОВ «БІО-АГРО» обов'язково мають враховуватися потенційні або фактичні зміни фізичного або природного середовища (наприклад, забруднення навколишнього середовища, вплив на біорізноманіття, викиди вуглецю, використання природних ресурсів, зміна клімату) та їх вплив на діяльність підприємства.

Система управління екологічними ризиками ТОВ «БІО-АГРО» має бути інтегрована в загальну систему управління ризиками компанії, забезпечуючи на постійній основі виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, звітування та

пом'якшення таких ризиків, що виникають як на етапах підготовки та реалізації проєктів, що спрямовані на розвиток підприємства та посилення його міжнародних позицій. Пропозиції стосовно вдосконалення екологічної політики ТОВ «БІО-АГРО» представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрями вдосконалення екологічної політики ТОВ «БІО-АГРО»

Джерело: розроблено автором

Таким чином, до ключових кроків, які доцільно впровадити підприємству у контексті підвищення ефективності екологічної політики, належать впровадження поста менеджера з екологічного управління, формалізація екологічної політики у

вигляді єдиного документу, формування принципів екологоорієнтованої поведінки співробітників, забезпечення інформаційної прозорості екологічної діяльності підприємства, зокрема, забезпечення діалогу з міжнародними партнерами, створення політики роботи з постачальниками та клієнтами, зокрема міжнародними, націленість на перехід до співпраці виключно з «eco-friendly» компаніями до 2030 року, впровадження політики енергозбереження, вдосконалення роботи з відходами, у тому числі їх переробка та експорт, використання для здійснення міжнародних перевезень екологічно безпечного транспорту, отримання сертифікату виробника органічної продукції, що визнаний на ринку ЄС, що сприятиме посиленню позицій компанії на зовнішніх ринках. Важливе значення у процесі реалізації усіх наданих пропозицій буде відігравати міжнародна діяльність, оскільки вивчення зарубіжного досвіду є безцінним джерелом рішень, які можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «БІО-АГРО». Окрім цього, реалізація екологічної політики є інструментом, який сприятиме посиленню позицій підприємства на зовнішніх ринках, і, відповідно, дозволить йому істотно покращити фінансові результати.

3.2. Прогнозна оцінка запропонованих заходів

Екологізація є однією з найбільш важливих рис сучасного міжнародного бізнесу, і, на нашу думку, усвідомлення учасниками міжнародних економічних відносин своєї ролі у вирішенні глобальних проблем та своїх можливостей фактично впливати на ситуацію у світі є надзвичайно важливим. Таким чином, долучення усе більшої кількості бізнесів з різних держав до глобального руху є надзвичайно важливим.

З огляду на зазначене, оцінюючи наслідки впровадження на ТОВ «БИО-АГРО» наданих нами рекомендацій, можна констатувати, що вони матимуть ефект як на макрорівні, так і безпосередньо для досліджуваного підприємства. При цьому, на нашу думку, виникнення ефектів на обох рівнях є надзвичайно важливим.

Говорячи про наслідки, які виникнуть на макрорівні, до них, у першу чергу, можна віднести мультиплікативний ефект, який виникає за умови приєднання усе більшої кількості підприємств до екологічних ініціатив. Для того, щоб продовжувати співпрацю з ТОВ «БИО-АГРО», багатьом його партнерам також доведеться переглянути свої підходи до організації діяльності, таким чином за кілька років відбудеться істотне зростання кількості тих, хто працює з дотриманням екологічних стандартів.

Другий позитивний ефект – це вивчення підприємством іноземного досвіду у сфері екологізації агробізнесу, яким ТОВ «БИО-АГРО» у перспективі готове ділитися зі своїми партнерами та зацікавленими сторонами. Сьогодні питання напрацювання дієвих практик, які можуть бути імplementовані підприємствами без шкоди для економічних показників бізнесу, є надзвичайно важливим. Європейські країни мають більше напрацювань у зазначеному напрямку, оскільки на рівні держав відповідні питання було ініційовано ще кілька років тому. Як наслідок, вивчення уже перевірених підходів, які довели свою ефективність, є надзвичайно важливим у контексті підвищення екологізації бізнесу України.

Окрім цього, ТОВ «БИО-АГРО» не планує бути пасивним учасником діалогу з іноземними партнерами. Підприємство також планує пропонувати свої варіанти вирішення існуючих проблем, зокрема у сфері міжнародного транспортування, що

сприятиме у тому числі значущості українського бізнесу у процесах екологізації міжнародних відносин.

Ще одним позитивним наслідком, який було нами визначено, є підвищення конкурентоздатності українського агробізнесу на міжнародному рівні. Критерій екологічності наразі є надзвичайно важливим для багатьох зарубіжних підприємств, таким чином ТОВ «БІО-АГРО» матиме можливість розширити мережу партнерів за кордоном. Цьому у значній мірі сприятиме та інформаційна прозорість, про яку йшлося у попередньому параграфі. Водночас кейс невеликого підприємства з вкрай обмеженими фінансовими ресурсами, яке поставило собі за мету перейти до екологічного формату розвитку і досягло її, може бути цікавим багатьом міжнародним інституціям, діяльність націлена на підвищення ролі бізнесу у вирішенні глобальних екологічних проблем. Усе зазначене матиме позитивний вплив на імідж України, що у нинішніх умовах є надзвичайно важливим.

ТОВ «БІО-АГРО» також відчує на собі позитивні наслідки впровадження наданих рекомендацій, і мова йде як про покращення фінансових результатів внаслідок переходу до іншого сегменту ринку та збільшення кількості зарубіжних партнерів, так і про підвищення рівня конкурентоздатності, формування іміджу прогресивного учасника бізнес-процесів, збільшення рівня лояльності працівників внаслідок орієнтованого на загальний добробут вектору розвитку підприємства.

Ми вважаємо, що сьогодні, коли інформація про глобальні проблеми активно поширюється у соціальних мережах, переважна частина населення все-таки замислюється над можливими наслідками подальшого погіршення екологічної ситуації для майбутніх поколінь. З огляду на це, можливість працювати у організації, яка своїми діями сприяє вирішенню існуючих проблем. – це можливість також взяти участь у цьому процесі. Таким чином, реалізація екологічної політики сприятиме покращенню іміджу ТОВ «БІО-АГРО» у першу чергу в очах його працівників. Сьогодні досліджуване підприємство є одним з багатьох, його продукція не користується стійким попитом на ринку, споживачі не мають прихильності до бренду. Це, на наш погляд, стало однією з причин істотного негативного впливу кризи на досліджувану компанію. Через несистемність тих дій,

які підприємство вживає у сфері екологічної політики, воно стикається з додатковими видатками, проте позитивного впливу на фінансовий результат вони на мають. Як наслідок, за умови збереження тенденцій попередніх років підприємство до 2024 року може отримати значні збитки, що будуть пов'язані з низькою результативністю інших операційних витрат.

Розрахунки вказують на те, що протягом останніх років темп зростання чистого доходу ТОВ «БІО-АГРО» складав 1,03, тоді як собівартості – 1,08. Це вказує на те, що підприємству у майбутньому необхідно підвищувати свої ціни, втім інструментом досягнення цього може стати екологізація продукції, оскільки у іншому випадку підвищення ціни буде безпідставним (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

**Прогнозні фінансові результати ТОВ «БІО-АГРО» за незмінності
підходів до екологічної політики, тис. грн.**

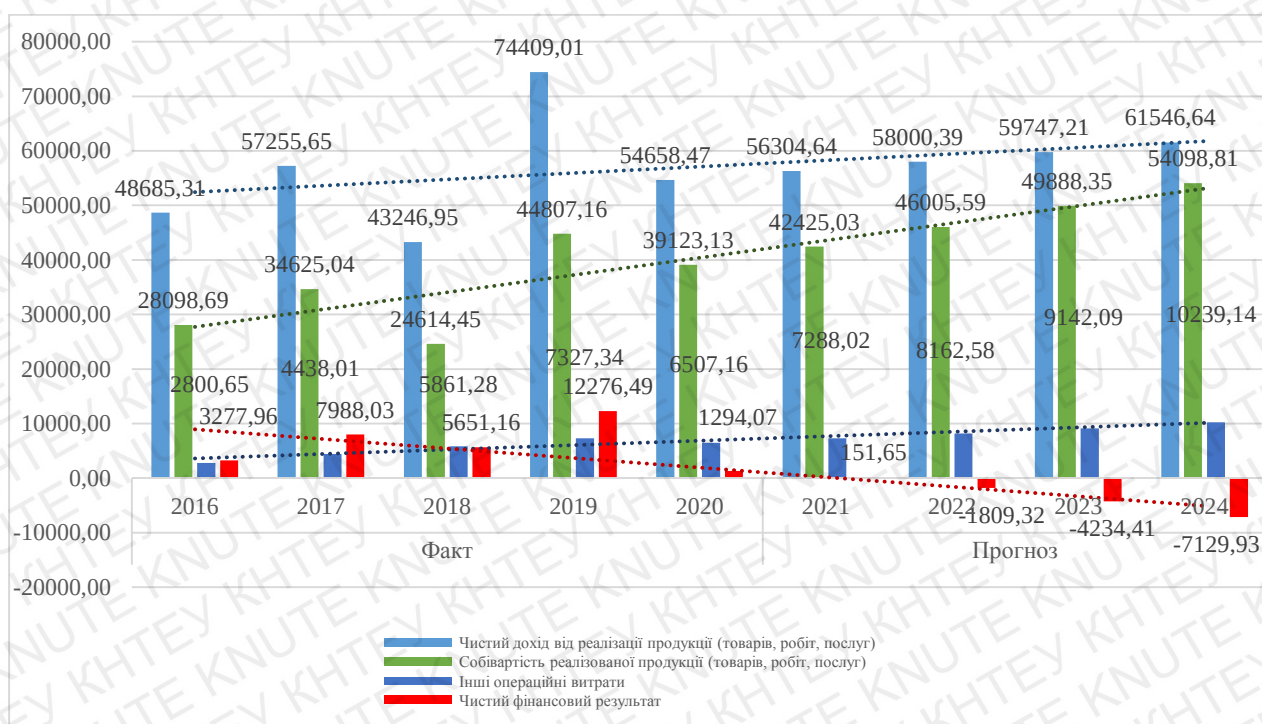
Показник	Факт	Темп зростання	Прогноз				Абсолютне відхилення				
	2020	2020/ 2016	2021	2022	2023	2024	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	54658,47	1,03	56304,64	58000,39	59747,21	61546,64	1646,17	1695,75	1746,82	1799,43	6888,17
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	39123,13	1,08	42425,03	46005,59	49888,35	54098,81	3301,90	3580,57	3882,76	4210,45	14975,68
Валовий прибуток	15535,34	-	13879,62	11994,80	9858,86	7447,84	-1655,72	-1884,82	-2135,94	-2411,02	-8087,50
Інші операційні доходи	130,16	1,31	170,42	223,13	292,15	382,52	40,26	52,71	69,02	90,37	252,36
Адміністративні витрати	3248,79	0,81	2626,03	2122,65	1715,76	1386,87	-622,76	-503,38	-406,89	-328,89	-1861,92
Витрати на збут	4010,76	0,95	3815,30	3629,36	3452,48	3284,23	-195,46	-185,94	-176,88	-168,26	-726,53
Інші операційні витрати	6507,16	1,12	7288,02	8162,58	9142,09	10239,14	780,86	874,56	979,51	1097,05	3731,98
Фінансовий результат від операційної діяльності	1898,81	-	320,69	-1696,66	-4159,33	-7079,89	-1578,12	-2017,35	-2462,67	-2920,56	-8978,70
Інші витрати	253,62	0,67	169,03	112,66	75,09	50,04	-84,59	-56,38	-37,57	-25,04	-203,58
Фінансовий результат до оподаткування	1645,19	-	151,65	-1809,32	-4234,41	-7129,93	-1493,54	-1960,97	-2425,09	-2895,52	-8775,12
Витрати (дохід) з податку на прибуток	351,12	-	27,30	0,00	0,00	0,00	-323,82	-27,30	0,00	0,00	-351,12
Чистий фінансовий результат	1294,07	-	124,36	-1809,32	-4234,41	-7129,93	-1169,71	-1933,68	-2425,09	-2895,52	-8424,00

Джерело: розраховано автором

Темп зростання інших операційних доходів у минулому був достатньо високим (1,31), втім їх обсяг був незначним, водночас за умови реалізації наданої нами пропозиції стосовно експорту частини аграрних відходів, цей показник може зрости.

Адміністративні витрати за останні 5 років мали тенденцію до скорочення (темп зміни складав 0,81), аналогічною була динаміка витрат на збут (0,95), у той самий час темп зростання інших операційних витрат складав 1,12. Зазначене в умовах скорочення валового прибутку призвело до досить негативної динаміки результатів операційної діяльності ТОВ «БІО-АГРО». Таким чином, вважаємо, що витрати підприємства доцільно оптимізувати і спрямовувати туди, де ефект від їх використання буде максимальним.

Загалом, за умови збереження озвучених нами показників підприємства можна очікувати істотного погіршення його фінансових результатів протягом наступних періодів. Чистий дохід у 2024 році за умови щорічного приросту на 3% дорівнюватиме 61546,64 тис. грн., собівартість може досягнути 54098,81 тис. грн., а найбільша стаття видатків – інші операційні витрати – 10239,14 тис. грн., що у результаті створює ризики отримання ТОВ «БІО-АГРО» збитків у обсязі 7129,93 тис. грн (рис. 3.2).

**Рис. 3.2. Тенденції та прогноз фінансових результатів
ТОВ «БІО-АГРО» за умов екологічної політики підприємства**

Джерело: складено на основі табл. 3.1

Як видно з представленого рисунку, за умови збереження існуючих підходів до реалізації екологічної політики підприємства протягом наступних років існуватиме стійкий тренд до зростання видатків при незначному збільшенні чистого доходу, що призведе до істотного погіршення фінансового результату. Натомість за умови зростання цін на продукцію підприємства лише на 5% при незмінності собівартості продукції внаслідок активнішого висвітлення націленості підприємства на імплементацію «зелених ініціатив» (зростання збутових витрат на 5%) та старту активної роботи менеджера з екологічного управління (зростання адміністративних витрат на 480 тис. грн). уже у 2022 році можна очікувати на збільшення чистого фінансового результату до 1988,81 тис. грн, що перевищує наш попередній прогноз (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

**Прогнозні фінансові результати ТОВ «БІО-АГРО» за умови
впровадження наданих рекомендацій, тис. грн.**

Показник	Факт	Прогноз				Абсолютне відхилення				
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	54658,47	56304,64	60900,41	69008,03	78195,01	1646,17	4595,77	8107,62	9186,98	23536,54
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	39123,13	42425,03	46005,59	52382,77	59643,94	3301,90	3580,57	6377,18	7261,16	20520,81
Валовий прибуток	15535,34	13879,62	14894,82	16625,26	18551,08	-1655,72	1015,20	1730,44	1925,82	3015,74
Інші операційні доходи	130,16	170,42	223,13	1292,15	2691,83	40,26	52,71	1069,02	1399,68	2561,67
Адміністративні витрати	3248,79	2626,03	2602,65	2583,75	2568,47	-622,76	-23,38	-18,90	-15,28	-680,32
Витрати на збут	4010,76	3815,30	1814,68	1898,87	2077,27	-195,46	-2000,62	84,19	178,41	-1933,49
Інші операційні витрати	6507,16	7288,02	8162,58	9142,09	10239,14	780,86	874,56	979,51	1097,05	3731,98
Фінансовий результат від операційної діяльності	1898,81	320,69	2538,04	4292,70	6358,01	-1578,12	2217,35	1754,66	2065,31	4459,20
Інші витрати	253,62	169,03	112,66	75,09	50,04	-84,59	-56,38	-37,57	-25,04	-203,58
Фінансовий результат до оподаткування	1645,19	151,65	2425,38	4217,62	6307,97	-1493,54	2273,73	1792,24	2090,35	4662,78
Витрати (дохід) з податку на прибуток	351,12	27,30	436,57	759,17	1135,43	-323,82	409,27	322,60	376,26	784,31
Чистий фінансовий результат	1294,07	124,36	1988,81	3458,45	5172,53	-1169,71	1864,46	1469,63	1714,09	3878,46

Джерело: розраховано автором на основі табл. 3.1

У 2023 – 2024 рр. очікуємо зростання собівартості понад попередній прогноз на 5% (через поступовий перехід до закупівлі більш екологічної сировини), і також закладаємо у прогноз зростання на 10% щороку чистого доходу. При цьому адміністративні витрати і далі будуть включати заробітну плати менеджера з екологічного управління (скореговану на темп зростання оплати праці на підприємстві), збутові витрати будуть рости на 10% у 2023 р. та на 15% у 2024 році, а інші операційні доходи збільшаться на прогнозований обсяг отриманих ресурсів від експорту відходів (у прогноз закладено 1000 млн. грн. на рік.

Що стосується інших операційних витрат, що вважаємо, що їх можна залишити на рівні першого прогнозу, проте перерозподілити, забезпечивши ефективне використання коштів.

За описаного нами сценарію у 2024 році чистий дохід підприємства складе 78195,01 тис. грн., а чистий фінансовий результат – 5172,53 тис. грн., таким чином негативні тренди попередніх років буде подолано.

Здійснені нами розрахунки вказують на доцільність впровадження на досліджуваному підприємстві запропонованих нами заходів та існування у компанії можливостей підвищити свою конкурентоздатність на зовнішніх ринках за критерієм екологічності.

Висновки до розділу 3

Обґрунтовано, що до ключових кроків з підвищення ефективності екологічної політики, належать впровадження посади менеджера з екологічного управління, формалізація екологічної політики, формування принципів екологоорієнтованої поведінки співробітників, забезпечення інформаційної прозорості екологічної діяльності підприємства, націленість на перехід до співпраці виключно з «eco-friendly» компаніями до 2030 року, впровадження політики енергозбереження, вдосконалення роботи з відходами, у тому числі їх переробка та експорт, використання для здійснення міжнародних перевезень екологічно безпечного транспорту, отримання сертифікату виробника органічної продукції, що визнаний на ринку ЄС.

Доведено, що наслідки впровадження на ТОВ «БИО-АГРО» наданих нами рекомендацій матимуть ефект як на макрорівні, так і безпосередньо для досліджуваного підприємства. До наслідків, які виникнуть на макрорівні, віднесено мультиплікативний ефект, який виникає за умови приєднання усе більшої кількості підприємств до екологічних ініціатив, вивчення підприємством іноземного досвіду у сфері екологізації агробізнесу, підвищення конкурентоздатності українського агробізнесу на міжнародному рівні.

Обґрунтовано, що ТОВ «БИО-АГРО» відчує на собі позитивні наслідки впровадження наданих рекомендацій не лише за рахунок покращення фінансових результатів внаслідок переходу до іншого сегменту ринку та збільшення кількості зарубіжних партнерів, а і через підвищення рівня конкурентоздатності, формування іміджу прогресивного учасника бізнес-процесів, збільшення рівня лояльності працівників внаслідок орієнтованого на загальний добробут вектору розвитку підприємства.

Виявлено, що за умови збереження існуючих підходів до реалізації екологічної політики підприємства протягом наступних років існуватиме стійкий тренд до зростання видатків при незначному збільшенні чистого доходу. Натомість за впровадження наданих нами рекомендацій підприємство матиме можливість істотно збільшити обсяги діяльності та підвищити рівень рентабельності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Визначено, що екологічна політика є основоположним елементом у системі екологічного управління, який конкретизує і визначає підходи та принципи, з дотриманням яких підприємство буде діяти на ринку задля досягнення визначених ним екологічних цілей. Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу формується під впливом значної кількості чинників: це і сфера діяльності організації, і номенклатура та асортимент її продукції, і фактичний екологічний потенціал, і спроможність організації нести додаткові витрати, пов'язані з екологізацією бізнес-процесів, якість екологічного середовища та рівень екологічної культури у країні, де функціонує підприємство.

Доведено, що екологічна політика є важливим елементом діяльності більшості міжнародних корпорацій, материнські компанії яких розміщені у розвинутих країнах, екологізація економіки яких є значно вищою порівняно з Україною. Великі українські підприємства також активно впроваджують екологічні політики, беруть участь у розвитку GreenTech, формують рамочні екологічні політик та розробляють стратегії їх імплементації. В умовах, коли проблеми екологізації стають усе більш актуальними для світового співтовариства, тенденція до реалізації екологічних ініціатив буде посилюватися, що актуалізуватиме питання формування екологічних політик підприємств.

Проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «БІО-АГРО», що працює у сфері виробництва олії та тваринних жирів. Впродовж 2016-2020 рр. підприємство отримували прибутки, хоча гальмування економічних процесів в Україні та інших країнах обумовило значне скорочення чистого фінансового результату порівняно з надзвичайно 2019 р. Аналіз показників ліквідності ТОВ «БІО-АГРО» свідчить, що до проблем підприємства можна віднести недостатній обсяг грошових коштів на рахунках. Показники платоспроможності підприємства також знаходилися у межах нормативних значень та мали позитивну динаміку. Наявний у підприємства потенціал дозволив йому адекватно відреагувати на кризу. Водночас криза висвітлила основні проблеми компанії, на які необхідно звернути увагу для стабілізації ситуації у майбутньому.

Визначено, що наразі до ключових тенденцій розвитку міжнародного аграрного бізнесу належать такі: збільшення попиту на продукцію, зменшення

рівня концентрації та залучення країн, що розвиваються, у глобальні ланцюги створення доданої вартості, зменшення рівня концентрації експорту та значні структурні зміни на ринках, диджиталізація сільського господарства та екологізація розвитку сільськогосподарських підприємств. Для успішного розвитку підприємства на ринку необхідно, відповідно, враховувати зазначені тенденції та відповідним чином формувати свою політику.

Обґрунтовано, що з огляду на позиції країн у рейтингу за рівнем впровадження екологічних стандартів, до держав, підприємства яких потенційно можуть виступати стратегічними партнерами компанії, належать Литва, Болгарія, Грузія та Молдова, які мають вищий за український рівень озеленення економіки, що вказує на те, що окрім позитивних економічних ефектів співпраця з підприємствами зазначених країн сприятиме вдосконаленню діяльності підприємства.

Узагальнено дані міжнародних рейтингів для оцінки середовища зазначених країн. На основі даних рейтингів розраховано агрегований показник стану бізнес-середовища приймаючої країни, який включає такі складові як макроекономічне середовище, ступінь економічного лібералізму, інституціональне середовище, підприємницьке середовище, фінансово-інвестиційне середовище, інфраструктурне середовище та ринок праці.

Виявлено, що найбільш привабливою для розвитку співпраці є Литва. Другу позицію посідає Грузія. З огляду на те, що зазначені країни мають найбільший потенціал і у сфері екологізації, визначено, що орієнтація ТОВ «БИО-АГРО» на обмін досвідом та дослідження найкращих практик екологічного управління сприятиме підвищенню ефективності екологічної політики підприємства, що дозволить йому покращити фінансові результати та посилити конкурентні позиції.

Обґрунтовано, що до ключових кроків, які доцільно впровадити підприємству у контексті підвищення ефективності екологічної політики, належать впровадження посади менеджера з екологічного управління, формалізація екологічної політики у вигляді єдиного документу, формування принципів екологоорієнтованої поведінки співробітників, забезпечення інформаційної прозорості екологічної діяльності підприємства, зокрема, забезпечення діалогу з міжнародними партнерами, створення політики роботи з постачальниками та

клієнтами, зокрема міжнародними, націленість на перехід до співпраці виключно з «eco-friendly» компаніями до 2030 року, впровадження політики енергозбереження, вдосконалення роботи з відходами, у тому числі їх переробка та експорт, використання для здійснення міжнародних перевезень екологічно безпечного транспорту, отримання сертифікату виробника органічної продукції, що визнаний на ринку ЄС.

Доведено, що наслідки впровадження на ТОВ «БИО-АГРО» наданих нами рекомендацій матимуть ефект як на макрорівні, так і безпосередньо для досліджуваного підприємства. До наслідків, які виникнуть на макрорівні, віднесено мультиплікативний ефект, який виникає за умови приєднання усе більшої кількості підприємств до екологічних ініціатив, вивчення підприємством іноземного досвіду у сфері екологізації агробізнесу, яким ТОВ «БИО-АГРО» у перспективі готове ділитися зі своїми партнерами та зацікавленими сторонами, підвищення конкурентоздатності українського агробізнесу на міжнародному рівні.

Обґрунтовано, що ТОВ «БИО-АГРО» відчує на собі позитивні наслідки впровадження наданих рекомендацій не лише за рахунок покращення фінансових результатів внаслідок переходу до іншого сегменту ринку та збільшення кількості зарубіжних партнерів, а і через підвищення рівня конкурентоздатності, формування іміджу прогресивного учасника бізнес-процесів, збільшення рівня лояльності працівників внаслідок орієнтованого на загальний добробут вектору розвитку підприємства.

Виявлено, що за умови збереження існуючих підходів до реалізації екологічної політики підприємства протягом наступних років існуватиме стійкий тренд до зростання видатків при незначному збільшенні чистого доходу, що призведе до істотного погіршення фінансового результату. Натомість за впровадження наданих нами рекомендацій підприємство матиме можливість істотно збільшити обсяги діяльності та підвищити рівень рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білявська Ю. В. Екологічний менеджмент підприємства. Економіка України, 2016, № 4. - С. 104-111. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_4_11 (дата звернення 06.10.2021.)
2. Бохан А. В. Стратегічна й економічна модальність екологічної дипломатії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка, 2018. Вип. 1. С. 6-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2018_1_3 (дата звернення 07.05.2021.)
3. Волошенко О. О. Методичний підхід до формування стратегії еколого-орієнтованого розвитку підприємства. Ефективна економіка, 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_52 (дата звернення 15.05.2021.)
4. Коленов О. М. Сутність екологічної політики в контексті державного управління [Електронний ресурс]. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління., 2016. - Вип. 1. - С. 136-141. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_22 (дата звернення 07.10.2021.)
5. Конащук В. Л. До питання про вирішення еколого - економічних проблем діяльності промислового підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2016. - Вип. 2. - С. 71-77. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_2_14 (дата звернення 10.10.2021.)
6. Короленко Р. В. Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства у форматі екологічної відповідальності. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки, 2017. Вип. 33. С. 88-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2017_33_13 (дата звернення 07.05.2021.)
7. Коцко Т. А. Політика екологізації діяльності підприємств паливно-енергетичного комплексу: проблеми формування та реалізації [Електронний ресурс] / Т. А. Коцко // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут",

2019. - № 16. - С. 174-185. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2019_16_21 (дата звернення 11.10.2021.)
8. Левкіна Р. В. Імідж підприємств на ринку екологічно чистої продукції. Актуальні проблеми інноваційної економіки, 2016. - № 2. - С. 67-70. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2016_2_11 (дата звернення 06.10.2021.)
9. Летуча О. О. Екологічно спрямована стратегія промислового підприємства: механізм розробки та впровадження в міжнародній економіці. Проблеми економіки та політичної економії, 2018. № 2. С. 136-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/repe_2018_2_8 (дата звернення 12.05.2021.)
10. Макаренко І. О. Світовий досвід запровадження стратегій сталого розвитку та корпоративної соціально-екологічної відповідальності у контексті посилення національної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / І. О. Макаренко, Д. О. Биченко, С. М. Макаренко // Modern economics, 2019. - № 13. - С. 161-167. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_13_27 (дата звернення 04.16.2021.)
11. Мельник О. Використання системи інтерактивних маркетингових комунікацій для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку. Економіст, 2016. - № 1. - С. 42-45. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2016_1_12 (дата звернення 03.05.2021.)
12. Мних О. Б. Стратегічна роль екологістики в розвитку підприємства в умовах поглиблення екологічної кризи в Україні [Електронний ресурс] / О. Б. Мних, Б. Д. Гречин // Економічний аналіз, 2016. - Т. 23, № 2. - С. 108-118. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2016_23\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2016_23(2)_17) (дата звернення 06.10.2021.)
13. Руденко О. В. Екологічна та облікова політики в управлінні промисловим підприємством [Електронний ресурс] / О. В. Руденко, О. М. Кондратюк. // Ефективна економіка, 2019. - № 6. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_6_26 (дата звернення 12.05.2021.)

14. Рудь Н. Т. Екологічний маркетинг підприємства: інфраструктура, політика, маркування [Електронний ресурс] / Н. Т. Рудь, Ю. О. Козеровська // Економічні науки. Серія : Економіка та менеджмент, 2018. - Вип. 15. - С. 225-236. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2018_15_29 (дата звернення 06.10.2021.)
15. Фера-Клемонца О. Ю. Соціально - економічні проблеми сучасного періоду України, 2018. Вип. 5. С. 44-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_5_9 (дата звернення 13.05.2021.)
16. Фостолович В. А. Особливості формування сучасних систем управління сільськогосподарськими підприємствами з інтегрованою системою екологічного менеджменту. Бізнес Інформ, 2016. - № 5. - С. 122-127. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_5_19 (дата звернення 06.10.2021.)
17. Чечель А. О. Концептуальні основи формування механізму реалізації стратегії еколого-економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. О. Чечель, Д. Л. Тарасенко // Менеджер, 2018. - № 2. - С. 22-29. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2018_2_5 (дата звернення 06.10.2021.)
18. Ярова І. Є. Інституціональні та еколого-економічні засади розвитку природогосподарського підприємництва. Збалансоване природокористування, 2016. - № 1. - С. 21-29. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_1_6 (дата звернення 04.04.2021.)
19. Яснолоб І. О. Формування стратегічної моделі екологічного менеджменту підприємства [Електронний ресурс] / І. О. Яснолоб, Т. О. Чайка, К. В. Черненко // Причорноморські економічні студії, 2020. - Вип. 56. - С. 89-93. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_56_14 (дата звернення 06.10.2021.)
20. 2021 Index of Economic Freedom URL: <https://www.heritage.org/index/> (дата звернення 07.05.2021.)
21. Agricultural Markets and Sustainable Development: Global value chains, smallholder farmers and digital innovations URL: <http://www.fao.org/3/cb0665en/online/cb0665en.html> (дата звернення 15.06.2021.)

22. Agriculture and the environment URL:
<https://www.oecd.org/agriculture/topics/agriculture-and-the-environment/>
 (дата звернення 15.09.2021.)
23. Doing Business 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings> (дата
 звернення 07.07.2021.)
24. GREEN GROWTH INDEX 2020. URL:
<https://greengrowthindex.gggi.org/wp-content/uploads/2021/03/2020-Green-Growth-Index.pdf> (дата звернення 07.05.2021.)
25. OECD Agri-Environmental other indicators URL:
<https://stats.oecd.org//Index.aspx?QueryId=77296&lang=en> (дата звернення
 10.09.2021.)
26. The Global Competitiveness Report 2019. URL:
https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення 10.07.2021.)
27. The Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are
 Performing on the Road to Recovery URL:
https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf (дата звернення 07.07.2021.)
28. UNCTAD STAT. Merchandise: Market concentration and structural change
 indices of exports and imports of products, annual Table summary (opens new
 window) URL:
<https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (дата
 звернення 07.07.2021.)
29. UNCTAD STAT/ Merchandise trade matrix in thousands United States dollars,
 annual, 2016-2020 URL:
<https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=217476> (дата звернення 06.10.2021.)
30. World Bank Group to Discontinue Doing Business Report URL:
<https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report> (дата звернення 10.07.2021.)

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
 Територія
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон
 Одиниця виміру: тис. грн.

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

КОДИ		
2017	01	01

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2016 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	133,74	135,50
первісна вартість	1001	164,50	166,67
накопичена амортизація	1002	30,76	31,17
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	6812,47	6902,20
первісна вартість	1011	8379,34	8489,71
знос	1012	1566,87	1587,51
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	6946,21	7037,70
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2458,32	2490,70
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3320,20	3363,93
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	959,98	972,62
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	578,41	586,03
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	242,11	245,30
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	5,17	5,24
Усього за розділом II	1195	7564,19	7663,82
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	14510,40	14701,52

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7575,00	7575,00
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	165,20	165,20
Резервний капітал	1415	200,00	200,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2998,13	3142,20
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	10938,33	11082,40
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2559,57	2593,28
розрахунками з бюджетом	1620	138,48	140,30
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	338,89	343,35
розрахунками з оплати праці	1630	213,88	216,70
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	321,26	325,49
Усього за розділом III	1695	3572,07	3619,12
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	14510,40	14701,52

Керівник

Головний бухгалтер

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
 Територія
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон
 Одиниця виміру: тис. грн.

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

КОДИ		
2018	01	01

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2017 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	135,50	165,12
первісна вартість	1001	166,67	203,10
накопичена амортизація	1002	31,17	37,98
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	6902,20	8035,01
первісна вартість	1011	8489,71	9883,06
знос	1012	1587,51	1848,05
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	7037,70	8200,13
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2490,70	2697,78
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3363,93	556,35
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	972,62	408,49
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	586,03	2201,23
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	245,30	304,25
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	5,24	115,10
Усього за розділом II	1195	7663,82	6283,20
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	14701,52	14483,34

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7575,00	7575,00
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	165,20	165,20
Резервний капітал	1415	200,00	200,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3142,20	3652,21
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	11082,40	11592,41
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2593,28	2472,01
розрахунками з бюджетом	1620	140,30	133,74
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	343,35	0,00
розрахунками з оплати праці	1630	216,70	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	325,49	285,18
Усього за розділом III	1695	3619,12	2890,93
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	14701,52	14483,34

Керівник

Головний бухгалтер

Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
 Територія
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон
 Одиниця виміру: тис. грн.

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

КОДИ		
2019	01	01

Складено (зробити позначку «х» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2018 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	165,12	205,12
первісна вартість	1001	203,10	252,30
накопичена амортизація	1002	37,98	47,18
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	8035,01	6500,64
первісна вартість	1011	9883,06	7995,79
знос	1012	1848,05	1495,15
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	8200,13	6705,76
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2697,78	2848,12
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	556,35	2230,18
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	408,49	5,57
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2201,23	3023,13
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	304,25	145,32
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	115,10	212,12
Усього за розділом II	1195	6283,20	8464,44
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	14483,34	15170,19

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7575,00	7575,00
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	165,20	165,20
Резервний капітал	1415	200,00	200,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3652,21	4003,21
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	11592,41	11943,41
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2472,01	2524,84
розрахунками з бюджетом	1620	133,74	136,59
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	0,00	0,00
розрахунками з оплати праці	1630	0,00	290,80
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	285,18	274,55
Усього за розділом III	1695	2890,93	3226,78
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	14483,34	15170,19

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
 Територія
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон
 Одиниця виміру: тис. грн.

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

КОДИ		
2020	01	01

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2019 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	205,12	222,12
первісна вартість	1001	252,30	273,21
накопичена амортизація	1002	47,18	51,09
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	6500,64	6641,96
первісна вартість	1011	7995,79	8169,61
знос	1012	1495,15	1527,65
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	6705,76	6864,08
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2848,12	3414,80
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2230,18	1298,08
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	5,57	3,25
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3023,13	3201,10
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	145,32	222,10
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	212,12	111,34
Усього за розділом II	1195	8464,44	8250,67
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	15170,19	15114,76

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7575,00	7575,00
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	165,20	165,20
Резервний капітал	1415	200,00	200,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4003,21	4315,40
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	11943,41	12255,60
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2524,84	2432,74
розрахунками з бюджетом	1620	136,59	131,61
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	0,00	0,00
розрахунками з оплати праці	1630	290,80	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	274,55	294,81
Усього за розділом III	1695	3226,78	2859,16
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	15170,19	15114,76

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
 Територія м. Київ
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон
 Одиниця виміру: тис. грн.

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

КОДИ		
2021	01	01

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2020 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	222,12	305,98
первісна вартість	1001	273,21	376,36
накопичена амортизація	1002	51,09	70,38
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	6641,96	5118,60
первісна вартість	1011	8169,61	6295,88
знос	1012	1527,65	1177,28
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	6864,08	5424,58
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3414,80	3556,29
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1298,08	878,90
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	3,25	1523,60
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3201,10	1082,32
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	222,10	178,12
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	111,34	132,43
Усього за розділом II	1195	8250,67	7351,66
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	15114,76	12776,23

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7575,00	8333,33
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	165,20	165,20
Резервний капітал	1415	200,00	200,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4315,40	1782,79
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	12255,60	10481,32
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2432,74	1968,96
розрахунками з бюджетом	1620	131,61	106,52
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	0,00	0,00
розрахунками з оплати праці	1630	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	294,81	219,43
Усього за розділом III	1695	2859,16	2294,91
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	15114,76	12776,23

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

--	--	--

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За рік 2016 р.

Форма № 2-к Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період поперельного року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	48685,31	59882,93
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	28098,69	34561,39
Валовий:			
прибуток	2090	20586,62	25321,54
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	47,11	57,95
Адміністративні витрати	2130	7493,79	9217,36
Витрати на збут	2150	4949,60	6088,01
Інші операційні витрати	2180	2800,65	3444,80
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	5389,68	6629,31
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	1240,37	1525,66
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	4149,31	5103,65
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	871,36	1071,77
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	3277,96	4031,89
збиток	2355		

Керівник

Головний бухгалтер

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

--	--	--

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За рік 2017 р.

Форма № 2-ж Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	57255,65	48685,31
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	34625,04	28098,69
Валовий:			
прибуток	2090	22630,61	20586,62
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	674,40	47,11
Адміністративні витрати	2130	5640,18	7493,79
Витрати на збут	2150	1868,45	4949,60
Інші операційні витрати	2180	4438,01	2800,65
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	11358,38	5389,68
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	928,78	1240,37
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	10429,60	4149,31
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	2441,57	871,36
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	7988,03	3277,96
збиток	2355		

Керівник

Головний бухгалтер

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

--	--	--

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За рік 2018 р.

Форма № 2-к Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	43246,95	57255,65
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	24614,45	34625,04
Валовий:			
прибуток	2090	18632,50	22630,61
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	1741,28	674,40
Адміністративні витрати	2130	4354,69	5640,18
Витрати на збут	2150	2615,70	1868,45
Інші операційні витрати	2180	5861,28	4438,01
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	7542,12	11358,38
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	388,76	928,78
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	7153,36	10429,60
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1502,21	2441,57
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	5651,16	7988,03
збиток	2355		

Керівник

Головний бухгалтер

Продовження додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За рік 2019 р.

Форма № 2-к Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	74409,01	43246,95
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	44807,16	24614,45
Валовий:			
прибуток	2090	29601,85	18632,50
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	3465,11	1741,28
Адміністративні витрати	2130	4894,67	4354,69
Витрати на збут	2150	5450,20	2615,70
Інші операційні витрати	2180	7327,34	5861,28
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	15394,74	7542,12
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	48,54	388,76
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	15346,20	7153,36
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	3069,72	1502,21
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	12276,49	5651,16
збиток	2355		

Керівник

Головний бухгалтер

Закінчення додатку А

Підприємство ТОВ «БІО-АГРО»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

--	--	--

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За рік 2020 р.

Форма № 2-к Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	54658,47	74409,01
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	39123,13	44807,16
Валовий:			
прибуток	2090	15535,34	29601,85
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	130,16	3465,11
Адміністративні витрати	2130	3248,79	4894,67
Витрати на збут	2150	4010,76	5450,20
Інші операційні витрати	2180	6507,16	7327,34
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1898,81	15394,74
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	253,62	48,54
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1645,19	15346,20
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	351,12	3069,72
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1294,07	12276,49
збиток	2355		

Керівник

Головний бухгалтер

Картограма залучення країн у глобальні мережі створення доданої вартості у агробізнесі

